

Gürcüstan üzərindən Azərbaycana qarşı savaş...

Hürriyyət

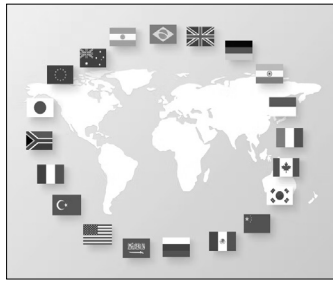
SİZİN ÜÇÜN QƏZET

Nº21 (3219) 28 İyun / 2022-ci il

Həftədə 1 dəfə çıxır

Qiyməti: 60 qəpik

ANA XƏBƏR

**Putin G20
Zirvə görüşünə
dəvəti
qəbul etdi**

Ruslan Əliyev "Azəriqaz"ı dostlarına, qohumlarına işlədir

Əhali borcla yüklənir, sədrin müavini
istilikxanalarına pulsuz qaz çəkdirir

10

GÜNÜN NƏBZİ

Baxış

Dövlətçilik və sosial siyasət

Dövlət onu təşkil edən xalqın simvolik bədənə, həmin dövlətdə həyata keçirilən siyasət isə xalqın ruhudur

3

Təhlil

Gürcüstanın xilasını üçün Türkiyə və Azərbaycan "çatırı"

Rəsmi Tiflis Rusiya və İranın "qucağına sığınmaqla" ən böyük yanlışa imza atır...

4

Xəbər

"Zəngəzur dəhlizinin ən qısa zamanda açılmasını gözləyirik"

Mövlud Çavuşoğlu: "Bu dəhlizin açılması region ölkələrinin inkişafı baxımından da çox önəmlidir"

2

Xəbər

Prezidentə yazılan məktub iş adamının əlinə neçə keçib?

Məhbub Zülfüqarlı Məhkəmə-Hüquq Şurasına müraciət ünvanladı

2

Müsahibə

"Ənvər bəy dövlətin verdiyi evi məcburi köçkün ailəsinə bağışladı"

Afaq İsmayilova: "Hər süfrə açılarda biz Ənvər bəyin boşqablarını yenə də süfrəyə qoyuruq..."

6

Xəbər

Deputat quru sərhədlərin tezliklə açılacağını bildirdi...

Vahid Əhmədov: "Yoxlamalı sərhəddə tətbiq etmək olar və burada heç bir problem yoxdur"

2

Siyasət

"Putinin seçki və demokratiya dərdi olmadığı üçün vəhşi kimi müharibə aparır"

Ərəstun Oruc: "Rusiyanın Kiyevi G7 ölkələrinin sammiti başlanan gün raket atəşinə tutması dünyanın aparıcı ölkələrinə mesajdır"

5

Türk dünyasının Elçibəyi

24 iyun Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında önəmli mövqeyi olan, sabiq Prezident Əbülfəz Elçibəyin anadan olduğu gündür. Onun haqqında olan düşüncələrimi hörmətli oxucularla bölüşməyi özümə mənəvi borc bilirəm. Əbülfəz Elçibəy, keçən əsrin 70-ci illərindən bu günədək ictimai-siyasi gündəmdə öz mövqeyini qoruyub saxlamaqdadır. Onu tanıyıb bilənlər, sevənlər, təqdir, tənqid, təhqir edənlər, hətta Elçibəy adını qışqarıqla qarşılayanlar arasında həm özümüzəndən olanların, həm də başqalarının sayı-hesabı bəlli deyil. Lakin əminəm ki, sevənləri, təqdir edənləri, ardıcılıarı ona nifrət bəsləyənlərdən dəfələrcə çoxdur. Əbülfəz bəyi universitetdə oxuduğum ilk günlərdən tanıyırdım. Bir təsadüfdən sonra, sözün əsl mənasında, onun çoxsaylı ardıcılılarından biri oldum...

12

Atasının getdiyi yolu tamamlayan oğul

Ömür axan çaya bənzəyir. Yaşadığımız hər gün həyat yollarının əyri və hamar hissələrindən keçib, min bir maneəni aşırıq. Yaşadığımız ömrün tək özümüz üçün deyil, cəmiyyət, vətən, xalq üçün əhəmiyyət kəsb etməsi üçün çalışırıq. Əslində tək özümüz üçün verilən ömrü başqaları üçün də yaşamağa çalışırıq. Bir də öz ömründən keçənlər var. Vətən, xalq, torpaq, bayraq uğrundan canından keçib əbədiyaşarlıq qazananlardan biri də İsmayilzadə Məhəmməd Füzuli oğludur. Məhəmmədinin adını duyanda gözlərim önündə ilk onun nurlu siması canlanır. Allahın ilmə-ilmə nəqş etdiyi bəndə qüsursuz olduğu üçün də şəhadətə ucaldı...

11

İdeologiya

Şəhid

Qadın sevgilisini ərini öldürməyə razı saldı və...

ABŞ-da məhkəmə sevgilisini ərini öldürməyə razı salan və onun ölümündən pul almağa çalışan Texas ştatının Dallas sakinini ömürlük həbs cəzasına məhkum edib.

Milli.Az bildirir ki, bu barədə True Crime Daily məlumat yayıb.

"American Airlines" şirkətinin texniki direktoru Djeymi Feyt 9 oktyabr 2020-ci ildə qapısının ağzında yeddi güllə ilə öldürülüb. Mərhumun həyat yoldaşı Cennifer Feyt hücum zamanı itini gəzdirib və heç nə görməyib. Ərinin ölümündən bir ay sonra o, "American Airlines"-dan mərhuma aid olduğu iddia edilən 629 min dolların geri qaytarılması tələbi ilə sığorta şirkətinə müraciət edib. Müstəntiqlər bundan şübhələniblər və Cenniferi dindirməyə çağırıblar.

Prokurorluğu ziyarət etməzdən əvvəl qadın İraqdakı müharibə zamanı başından xəsarət alan və əlil olan Derrin Lopeze məktub yazıb.

"Bazar ertəsi mənə mesaj yazma. Bazar günü axşam bütün yazışmaları siləcəyəm və telefonu zavod parametrlərinə qaytaracağam" - yazıb. Mesajda Lopezin cavabı belə oldu: "Yaxşı, bu əla fikirdir".

İstintaq zamanı məlum olub ki, Feyt və Lopez qətl zamanı 7 ay romantik münasibətdə olublar. 11 yanvar 2021-ci ildə polis Lopezi qətl ittihamı ilə həbs edib. O, özünü

nü təqsirli bilməyib, lakin fevral ayında Feyt üçüncü şəxs vasitəsilə ona həbsxanaya bir yazılmış kağız verib və orada "nə olursa olsun həmişə onun yanında olacağımı" söyləyib və həmçinin diqqətli olmağı xəbərdar edib, çünki hər mesaj monitoring edilir.

Bundan sonra Feyti ədalət mühakiməsinə mane olmaqda, 2021-ci ilin sentyabrında isə qatil tutaraq adam öldürməkdə ittiham olunub. Qadın istintaqla sövdələşərək ifadə verib ki, o, saxta e-poçt ünvanlarından istifadə edib, özünü əri, sonra isə dostlarından biri kimi təqdim edib və onlardan Lopeze saxta mesajlar göndərmiş. Məktublar tədricən Lopezi inandıraraq onu "fiziki və cinsi istismar edir". Və sonra o, sevgilisini öldürməyə razı salıb.

21 iyun 2022-ci ildə məhkəmə Cennifer Feyti ömürlük həbs cəzasına məhkum etdi. O, həmçinin 250 min dollardan çox cərimə ödəməli olacaq.

Əyləncə səhifəsi

"Netflix" Bakıda film çəkdi, qəhrəmanların biri azərbaycanlıdır

"Netflix" Bakıda film çəkib. Bu barədə Mədəniyyət Nazirliyinin Kinematografiya şöbəsinin müdiri Rüşət Həsənov feysbukda bildirib.

Onun sözlərinə görə, "Netflix"-lə əməkdaşlıq çərçivəsində Bakıda Russo qardaşlarının "The Gray Man" (Boz insan-red.) filminin çəkilişləri baş tutub. Ekran işində baş rolları Hollivud superulduzları Rayan Qoslinq və Kris Evans canlandıırıblar.

R. Həsənov qeyd edir ki, film qəhrəmanlarının biri azərbaycanlıdır, lakin süjetin təfərrüatını açıqlamır. Filmin treylərində "Alov qüllələri"-ni, həmçinin Praqanın Vitkov parkındakı çəkilmiş səhnələrin birində Azərbaycan bayraqlarını görmək mümkündür.

Bir ədəd giləs 300 dollara satılıb

Yaponiyada Aomori Heartbeat gilasının ilk auk-sionunda bir giləməyə üçün maksimum qiymət 40.000 yen, təxminən 296 dollar təşkil edib. Milli.Az NHK-ya istinadən bildirir ki, üç il əvvəl Aomori prefekturasından olan yetişdirməcilər öz yetişdirdikləri gilasının Aomori Heartbeat adlı yeni növünü fəal şəkildə bazara çıxarmağa başlayıblar.

Cari ilin ilk hərraclarında bu sortdan bir giləməyə üçün qiymət rekord həddə çatıb. 15 giləməyədən ibarət qutu 600 000 yen və ya 4 400 dollara, bir giləməyə isə 40 000 yen, təxminən 296 dollara satılıb ki, bu da ötən ilə müqayisədə 25 % çoxdur. Ümumilikdə bu sortdan 11 qutu satılıb.

Bildirilir ki, yeni sortun diametri 2-2,5 santimetrdir və onlar parlaq qırmızı rəngi, parlaqlığı və zəngin dad balansına malikdir.

Telman İsmayılov Baydenlə niyə görüşüb?

Amerika prezidenti Co Baydenin oğlu Hunter Baydenin Telman İsmayılova görüşdüyü ortaya çıxıb. Bu barədə "New York Post" məlumat yayıb. Məlumatla görə, görüş 2012-ci ilin fevralın 17-də İsmayılovun Moskvadakı "AST Group"-un baş ofisində baş tutub.

Bildirilir ki, həmin vaxt Hunter Bayden azı 4 başqa rusiyalı oliqarxla da görüş keçirib. Bu görüşlərin məqsədi isə hələlik bəlli deyil.

Bu danışıqdan beş gün sonra, yeni 22 fevral 2012-ci ildə Moskvadan ABŞ-a qayıdan Hunter öz atası ilə görüşüb. Qeyd edək ki, Telman İsmayılov hazırda axtarışdadır. O, Rusiya hakimiyyəti tərəfindən bir il əvvəl iki şəxsin qətlinə görə 2 milyon dollar ödəməkdə ittiham olunur. Telman İsmayılovun vəkili "New York Post"-un qətlər və Hunter Baydenlə görüşü ilə bağlı sorğusuna cavab verməyib.

"New York Post"-də dərc olunan məqaləyə görə, ABŞ-ın hazırkı prezidenti Co Bayden dəfələrlə Donald Trampı Rusiya ilə "şübhəli" münasibətlərinin olduğu ilə bağlı ittiham edirdi. İndi isə məlum olur ki, onun oğlu rusiyalı milyarder oliqarxlarla gizli görüşlər keçirib, hətta onlarla ortaq biznes qurmağa belə cəhd göstərib.

Toydan 10 ay sonra "ərinin" qadın olduğunu öyrəndi...

xınlıq zamanı həmişə işıqları söndürürmüş. Məsələnin üstü isə qadının valideynlərinin şübhəsi nəticəsində açılıb.

İndoneziyada qəribə hadisə baş verib. Belə ki, qadın evləndən 10 ay sonra həyat yoldaşının əslində kişi deyil, xanım olduğunu öyrənib. Məlumatla görə, tərəflər internetdə tanış olandan 3 ay sonra ailə qurublar.

Lakin özünü kişi kimi təqdim edən şəxs sənədlərinin olmadığını iddia etdiyi üçün tərəflərin evliliyi rəsmi olmayıb. Beləliklə o qadın olduğunu bir müddət gizlədə bilib.

Aldadılan xanım bildirib ki, "əri" yaxınlıq zamanı həmişə işıqları söndürürmüş. Məsələnin üstü isə qadının valideynlərinin şübhəsi nəticəsində açılıb.

Rus oliqarx 156 milyonluq yaxtasını bu limanda gizlədibmiş...

ABŞ-ın sanksiyaları altında olan yaxtanın martın 6-dan transponderi söndürülmüşdü...

Rusiya Dövlət Dumasının deputatı, milyarder Andrey Skoçun ABŞ-ın sanksiyalar siyahısına daxil edilən 156 milyon dollar dəyərində 98 metrlik "Madame Gu" yaxtası martın 25-dən Dubayın Rəşid limanında dayanıb.

Qafqaz.media "Associated Press"-ə (AP) istinadən xəbər verir ki, onun transponderi martın əvvəlindən söndürülüb.

Nəşr yazır ki, bu hadisə rus oliqarxlarının Qərbin sanksiyalarına baxmayaraq, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində (BƏƏ) öz aktivlərini necə gizlətdiyini göstərir.

Əvvəllər yaxta Kayman adalarında qeydiyyatdan keçmişdi və limanda BƏƏ bayrağı altında üzürdü. Peyk görüntülərinə görə, yaxta martın 25-dən Dubaydadır, yerini izləmək üçün transponder isə martın 6-da söndürülüb. Xatırladaq ki, Rusiyanın Ukraynaya qarşı müharibəsi başlayandan Avropa Birliyi, Böyük Britaniya və digər ölkələr tərəfindən Skoça qarşı məhdudiyyətlər tətbiq edilib. İyun ayında ABŞ deputat "Madam Qu"-nun yaxtasını da sanksiyalar siyahısına daxil edib.

Təsisçi:

Sərdar Cəlalovlu

Baş redaktor:

Vüqar Məmmədov

Tel: 070 333 22 85

012 496 98 93

E-mail: vuqar-mt@mail.ru

Dizayner:

Seymur Həsənov

"Hürriyyət" qəzetinin internet unvanı:

Hurriyyet.az

E-mail: hurriyyet@mail.ru

Tiraj: 2500

Redaksiyanın ünvanı:

AZ 1008, Bakı, akademik Ələşrəf Əlizadə küçəsi, 31

Telefonlar: 496-10-72; 496-08-35

Lisenzianın qeydiyyat nömrəsi: V 165

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın

mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Redaksiyanın kompüter mərkəzində

yığılıb səhifələrin və "Futbol+ servis"

mətbəəsində çap edilib.

Bu işarə altında dərc olunan yazılar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1991-ci ildən çıxır.

Prezidentə yazılan məktub iş adamının əlinə neçə keçib?

Məhbub Zülfüqarlı Məhkəmə-Hüquq Şurasına müraciət ünvanladı

ADP İmişli Rayon Təşkilatının sədri Məhbub Zülfüqarlı tərəfindən "Hurriyyat" qəzetinə şikayət məktubunu dərc etmişdik. Qeyd edək ki, İmişli iş adamı tərəfindən məhkəməyə verildiyini və həbsinə hazırlıq

görüldüyünü bildiren M.Zülfüqarlı ölkə başçısına müraciət etmişdi. O, bu dəfə də Məhkəmə-Hüquq Şurasına müraciət ünvanlayıb. Onun məktubunu olduğu kimi dərc edirik:

"AzərAlko" MMC-nin təsisçisi və sahibi, iş adamı Saleh Mehralı oğlu Səmədov İmişli məhkəməsinin sədri və hakimləri ilə dostluq əlaqələrindən istifadə edərək, 2016-cı ildən məni dəfələrlə məhkəməyə vermiş, nəticədə 5 ay müddətinə azadlıqdan məhrum etdirmişdir. İnsan hüquq müdafiə təşkilatları məni siyasi məhbus kimi tanıyırlar.

Saleh Məmmədov 05 iyul 2022-ci il tarixdə məni yenidən CM-nin 147, 148-ci maddələri ilə məhkəməyə verib. 26 iyun 2022-ci il tarixdə hakim Ülvi Qənbərova poçt vasitəsilə göndərdiyim vəsadəti və zəruri sənədlərin surətini sizlərə də göndərirəm. Xahiş edirəm, qərardadı, sənədləri və vəsadəti oxuyasınız və onu işə əlavə etməyi Ülvi Qənbərova tapşırırsınız. Məhkəmə təyin olunan gün aşağıdakı vəsadəti şəxsən özünə də təqdim edəcəyəm:

İmişli rayon Məhkəməsinin hakimi cənab Ülvi Qənbərova.

İddiaçı Səmədov Saleh Mehralı oğlu mənə qarşı şərəf və ləyaqətin təhqir olunması ilə bağlı iddia irəli sürüb. İddiaçı mənim AR prezidentinə, AR Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinə, AR İqtisadiyyat nazirinə, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinə yazdığım məktubda onun şərəf və ləyaqətinin alçaldığını iddia edir. İddiyanın möğzinə varmadan qeyd etmək lazımdır ki, "Vətəndaşların müraciəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda müraciətlərdə yer alan məlumatların toplanması, saxlanması və başqa məqsədlər üçün istifadə olunması qadağan edilir. Həmin Qanunun 12.5-ci maddəsində deyilir: Müraciətlərə baxılması zamanı müraciətlərə baxan subyektlərin və onların vəzifəli şəxslərinin müraciətdəki məsələlərin məlumatları, o cümlədən dövlət sirri təşkil edən və qanunla qorunan digər məlumatları yayması (yazılı müraciətin aidiyyəti üzrə baxılması üçün digər müraciətə baxan subyektlərə və onların vəzifəli şəxslərinə göndərilməsi istisna olmaqla) eləcə də müraciətin həlli ilə bağlı olmayan fərdi məlumatların, o cümlədən xüsusi kateqoriyalı fərdi məlumatların toplanması, saxlanması, istifadəsi və yayılması qadağandır.

Vətəndaşların müraciətləri haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununun 7.13-cü maddəsində nəzərdə tutulub ki, vətəndaşların müraciətlərinin aidiyyəti üzrə baxılmaq üçün qanuna zidd hərəkətdən (hərəkətsizliyə) şikayət edilən müraciətə baxan subyektdə və ya onun vəzifəli şəxslərinə göndərmək qadağandır.

Göründüyü kimi, mənim Azərbaycan Respublikası Prezidentinə və digər dövlət qurumlarına yazdığım məktubda göstərdiyim məlumatlar iddiaçı tərəfindən qanunvericiliyin tələblərinə zidd olaraq əldə edilib və bu məlumatlardan qanunsuz şəkildə istifadə edərək, mənim siyasi mövqeyimdən irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsinin qarşısını almaq üçün qabaqalayıcı tədbir kimi, ondan məhkəməyə şikayət edib.

Yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alaraq xahiş edirəm ki, iddiaçı Səmədov Saleh Mehralı oğlunun mənə qarşı qaldırdığı "şərəf və ləyaqətin alçaldılması, işgüzar nüfuza xələl gəlməsi, məlumatın təkzib edilməsi, mənavi zərərin alınması tələbinə dair" iddiasında yer alan məlumatlar qanunsuz əldə edildiyi və əsassız olduğu üçün təmin edilməsin".

Hazırladı: RƏŞAD

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

Deputat quru sərhədlərin tezliklə açılacağını bildirdi...

"Aldığım məlumata görə, quru sərhədlərin açılması məsələsinə tezliklə baxılacaq və müsbət həllini tapacaq". Bu barədə Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Vahid Əhmədov açıqlama verib. Deputat bildirib ki, quru sərhədlər mütləq açılmalıdır, hamının təyyarə ilə gedib-gəlmək imkanı yoxdur:

"Quru sərhədlər koronavirus və "meymunçıçəyi"nin yayılması ilə əlaqədar hələ də bağlı saxlanılır. Amma mən hesab edirəm ki, sərhədlər nə qədər tez açılarsa, bir o qədər yaxşıdır. Burada söhbət təkcə turizmin inkişafından da getmir. Xarici ölkələrdə nə qədər soydaşlarımız var ki, hələ də ailəsinin yanına gələ bilmir. Bu problem elə də adi deyil. Quru sərhədlərə tələbat böyükdür.

Bununla bağlı biz də çoxsaylı şikayətlər və müraciətlər alırıq. Fikrimcə, birmənalı olaraq quru sərhədlərin açılmasına qərar verilməlidir. Əlbəttə ki, yoxlamanı sərhəddə tətbiq etmək olar və burada heç bir problem yoxdur".

Sabiq maliyyə naziri Fikrət Yusifov da quru sərhədlərinin açılmasının vacib olduğunu deyib: "Quru sərhədləri niyə açılır? Axi, vətəndaşlar, xüsusilə də, sərhəddə yaşayanlar gedib Gürcüstandan, İrandan, Rusiyadan özləri üçün 1 həftəlik-10 günlük ərzaq

Vahid Əhmədov: "Yoxlamanı sərhəddə tətbiq etmək olar və burada heç bir problem yoxdur"

Fikrət Yusifov: "Sərhədlərin bağlı qalması qıtlığa səbəb ola bilər"

məhsulları alıb gətirirdilər. Artıq pandemiya bitib. Pandemiya bizdən əl çəkib, ancaq biz pandemiya əl çək-mirik. Dünyanın hər yerində sərhədlər açılıb, ancaq biz hələ də gözləyirik".

Bundan əlavə, Fikrət Yusifov monopoliyanın qarşısını almaq üçün təkliflər irəli sürüb: "Monopoliya ilə bağlı qanun qəbul olunmalıdır. Yəni istənilən şəxs istənilən məhsulu sərbəst şəkildə Azərbaycana gətirə bilməlidir. İnsanların xaricdən gələndə özü ilə nə qədər məhsul gətirə bilməsi ilə bağlı limit artırılmalıdır. Biz bunu deyəndə Avropadan nümunə gətirirlər. Ancaq bu ölkələrdə bizimlə müqayisədə həyat tərzı başqadır. Bu həyat tərzı bizdəki ilə bir tərəziyə qoyulması deyil. Belə müqayisələr aparmaq ağılsızlıqdır.

Hazırda bizim iqtisadiyyatımızda da problem var. 2014-cü ilə müqayisədə investisiya qoyuluşu 3 dəfəyə qədər azalıb. Belə şəraitdə sərbəstlik yaradılmalıdır. Qoy, vətəndaş 800 yox, 8000 dollarlıq məhsul gətirsin. Bu

boluq yaradacaq. Bu gün biz özümüz istehsal edə bilmiriksə, istehsal edəne qədər kənardan gələnlərə də dəstək olmalıyıq. O zaman boluq olar, qiymətlər dəfələrlə aşağı düşər. Lakin quru yolunu bağlı saxlamaq qıtlığa səbəb ola bilər. Monopolistlərin daha münbit formada diqtəsinə gətirib çıxarar. Bu da insanların narazılığını artıracaq. İnsanların narazılığına səbəb olan halların kökü kəsilməlidir. Narazılıq yaradanlar bizneslə məşğul olan məmur tayfasıdır".

Xatırladaq ki, Azərbaycan pandemiya ilə əlaqədar 2020-ci ilin mart ayından quru sərhədlərini bağlayıb. Səfərlər 2 ildir ki, hava nəqliyyatı ilə həyata keçirilir.

Qeyd edək ki, bu il martın 6-dan Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahın müvafiq qərarı ilə karantin rejimi yumşalıb. Sadəcə qadağalardan COVID-19 pasportu və quru sərhədlərin açılması məsələləri qalıb.

Hazırladı: KƏNAN

"Zəngəzur dəhlizinin ən qısa zamanda açılmasını gözləyirik"

Mövlud Çavuşoğlu: "Bu dəhlizin açılması region ölkələrinin inkişafı baxımından da çox önəmlidir"

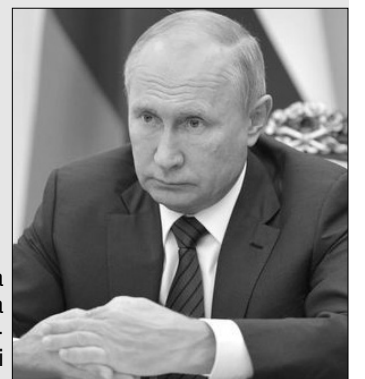
Azərbaycanla Ermənistan arasında əlaqələrinin normallaşmasını dəstəkləyirik. Azərbaycanın Qərb regionları ilə əlaqəni təmin edəcək Zəngəzur dəhlizinin ən qısa zamanda açılmasını gözləyirik.

Bunu Azərbaycan, Türkiyə və Qazaxıstan Xarici İşlər və Nəqliyyat sahəsi üzrə məsul nazirlərinin birinci üçtərəfli görüşündən sonra keçirilən mətbuat konfransında Türkiyənin xarici işlər naziri Mövlud Çavuşoğlu deyib.

Nazir bildirib ki, bu, regionda da inkişafa səbəb olacaq: "Zəngəzur dəhlizinin açılması region ölkələrinin inkişafı baxımından da çox önəmlidir".

Putin G20 Zirvə görüşünə dəvəti qəbul etdi

Rusiya prezidenti Vladimir Putin indoneziyalı həmkarı Coko Vidadonun noyabrın 15-16-da Balidə keçiriləcək G20 Zirvə görüşünə dəvətini qəbul edib.

"Trend" Rusiya mətbuatına istinadla xəbər verir ki, bu barədə bazar ertəsi dövlət başçısının köməkçisi Yuri Uşakov bildirib.

Onun sözlərinə görə, görüş videoformatda deyil, əyani şəkildə keçiriləcək.

"Bizə əyani formatda iştirak üçün dəvət gəlib. Hələ vaxt var. Ümid edirəm ki, pandemiya bu tədbirin əyani şəkildə keçirilməsinə imkan verəcək", - Uşakov qeyd edib.

Dövlətçilik və sosial siyasət

Dövlət onu təşkil edən xalqın simvolik bədən, həmin dövlətdə həyata keçirilən siyasət isə xalqın ruhudur

Bu gün Azərbaycanda xalqın narazılığına səbəb olan və ayrı-ayrı qrupları kortəbi etirazlara vadar edən ən kəskin problemlərdən biri ayrı-ayrı sosial qruplarla bağlı həyata keçirilən sosial siyasətin qənaətbəxş olmamasıdır. Hər şeydən əvvəl, Beynəlxalq Uşaq Hüquqları Konvensiyasının tələblərinə zidd olaraq uşaqlara yönəlik sosial siyasətin həyata keçirilməməsi, müharibə iştirakçıları, qaziləri ilə bağlı sosial təminatda yol verilən qüsurlar, işsizlər ordusu, az-təminatlı ailələr, tələbə və təqaüdcülərlə bağlı həyata keçirilən sosial siyasətin günün tələblərinə cavab verməməsi bu qəbildən olan problemlərdəndir.

Məsələyə sosial ədalət, hüquq və azadlıqlar kontekstindən yanaşmağı bir kənara qoyub, yalnız siyasi kontekstdən yanaşdıqda belə bir suala cavab vermək lazım gəlir: Dövlətdə sosial siyasət nə üçün həyata keçirilir və bunun dövlətin mövcudluğu ilə nə kimi əlaqəsi vardır?

Hər şeydən əvvəl bilmək lazımdır ki, dövlət onu təşkil edən xalqın simvolik bədən, həmin dövlətdə həyata keçirilən siyasət isə xalqın ruhudur. Buradan da "sağlam bədəndə sağlam ruh olar" tezisindən yanaşsaq, aydın olacaq ki, hər bir dövlətdə həyata keçirilən siyasətin başlıca məqsədi məhz həmin dövləti gücləndirmək, onu inkişaf etdirmək, xalqı öz dövləti ətrafında daha sıx birləşdirmək və dövlətin bütün güclərini onun mövcudluğu naminə səfərbər etməkdir. Vaxtilə Platon demişdir: "Dövlətlə ayrıca bir adamda bir və eyni başlanğıc var və onların sayı eynidir". Əgər doğrudan da dövlətlə hər bir ayrıca adamda bir və eyni sayda başlanğıc varsa, onda hər bir ayrıca adamın inkişafı dövlətin inkişafı və ya dövlətin inkişafı hər bir ayrıca adamın inkişafı demək olur. Buradan aydın olur ki, dövlət nəinki ayrı-ayrı qrup və təbəqələrlə bağlı siyasət həyata keçirməklə kifayətlənməlidir, əksinə, hər bir ayrıca adamda olan başlanğıcları inkişaf etdirməklə özünün inkişafını təmin etməlidir. Bu isə hər bir ayrıca adamla bağlı doğru-düzgün sosial, iqtisadi, hüquqi və mədəni siyasətin həyata keçirilməsini tələb edir.

Personalizmin banisi E.Mune yazır: "Dövlət mənəvi birlik deyil. Sözün həqiqi mənasında kollektiv şəxsiyyətdir. O nə vətəndaşdan, nə millətdən, nə də xüsusən şəxsiyyətdən üstün durmur... şəxsiyyətə xidmət edəndir". Əslində, orta əsrlərdə alman krallarından birinin dediyi "xalq dövlət üçün deyil, dövlət xalq üçündür" fikrini bir qədər başqa formada ifadə edən Mune də təsdiq edir ki, dövlətlə şəxsiyyətə bərabər tərəflər kimi baxılmalıdır və bu bərabərlikdə dövlətin vəzifəsi vətəndaşa, vətəndaşın vəzifəsi dövlətə xidmət etməkdən ibarətdir. Bu gün Azərbaycanda etatizm hökm sürür,

buna görə də daha çox vətəndaşlardan dövlətə xidmət tələb olunur, nəinki dövlətdən vətəndaşa xidmət göstərmək.

Dövlətdə sosial siyasətin düzgün qurulması, təbii ki, vətəndaşların varlanmasında əks olunur. Bu, bir tərəfdən qiymətlərin, cərimələrin, faizlərin durmadan aşağı salınması, buna əks istiqamətdə əmək haqlarının və sosial yardımların artırılması ilə mümkünür. S.Martin Lipset yazır: "Millət

dan, aydın olur ki, hər bir vətəndaş azad və varlı olduğu təqdirdə, o, sivilizasiya yarada, bununla da güclü, dayanaqlı dövlətə malik ola bilər. Özünü dəyişdirmək gücünü itirən vətəndaş öz bioloji təbiətinə doğru meyl edir. Nəticədə tayfaçılıq və yerlilik siyasi prinsiplərə çevrilir.

R.Hiqins yazır: "Siyasi ətalet gücü bütün vaxtlarda milləti aldadaraq dar məhəlləciyin bataqlığına gətirir... siyasi ətalet idarəe-

baycanda vəziyyət ikiqat ağırdır, bir tərəfdən banklar pul aristokratiyasını yaradıb, digər tərəfdən oliqarxi hakimiyyət bütünlükdə bank fəaliyyətini total nəzarətə alıb. Nəticədə bankların müyyən etdiyi ağır kredit faizləri nəinki insanları var-yoxdan çıxarır, həm də buna paralel olaraq, Cefersonun dediyi kimi, ölkədə demokratiyanın inkişafı qarşısında böyük maneələrə çevrilirlər. Bu ikisi birlikdə dövləti özünü inkişaf etdirməkdən məhrum edib.

Fransız sosioloqu Jak Semlen azadlığın itirilməsi ilə dövlətin ifratlaşması arasındakı əlaqəni belə təyin edir: "Özünü müstəqil hesab etməyən fərd əsl həqiqətdə tələyə düşür. Fərdlər onları sosial statusla, iş yeri ilə, mənzillə və ailəsi ilə şantaj edən dövlətin tam tabeçiliyinə keçir". Belə dövlətdə yaşayan kimsə nə özünün, nə də dövlətin inkişafına xidmət edə bilməz. İfrat dövlətçilik azad dövlət ideyasını meydana çıxarır. Engels 18 mart 1875-ci ildə A.Vebele göndərdiyi məktubunda yazır: "Azad dövlət elə bir dövlətdir ki, burada öz vətəndaşlarına münasibətdə azaddır, yəni müstəbid hökuməti olan bir dövlətdir". Azad dövlətlə azad insan bir-birinə əksilik təşkil etdiyindən, azad dövlət olan yerdə insan azadlığından danışmağa dəyməz.

İkinci səbəb ölkənin aqrar sektorunda baş verənlərlə bağlıdır. Azərbaycanda kəndlilər topraqdan məhrum edilib. Bu problem vaxtilə Roma dövlətində meydana çıxmışdı və Romanın möhtəşəmliyi də bu səbəbdən yox olmuşdur. F.Engels "Ailənin, xüsusi mülkiyyətin və dövlətin, mənşəyi" adlı kitabında yazır: "Roma dövlətində patris əyanları iri topraq sahibləri və pul magistratlarından ibarət yeni bir sinif içərisində əriyib ona qarışırdı... bunlar var-yoxdan çıxmış kəndlilərin topraqlarını ələ keçirmişlər, bu yolla əmələ gələn malikanələr qulların əli ilə becərirdilər... İtaliyanı adamsız qoymuşlar". Bu gün Azərbaycan əhalisinin təxminən 30-40 faizi ölkəni tərk edib. Bunların sırasında kənd yerlərindən çıxmış adamlar çoxluq təşkil edir. Ölkədə əksər kənd təsərrüfatı məhsulları xaricdən gətirilir və yerli aqrar sektorda mühacir əməyindən istifadə olunur. Sual olunur, nə üçün Azərbaycan kəndləri boşalır? Bunun səbəbi şəhərlərdə korrupsiya yolu ilə əl-

Sərdar Cəlalov

də edilmiş çirkli pul sahiblərinin var-yoxdan çıxmış, taleyin ümidinə buraxılmış və dövlət dəstəyindən məhrum və ya kifaət qədər dəstəyi olmayan kəndlilərin topraqlarını dəyər-dəyməzinə ələ keçirməsidir, hansı ki, bu prosesin acı təcrübəsi eramızdan əvvəl Roma imperiyasını süquta uğratmış və İtaliyanın boşalmasına səbəb olmuşdur.

Üçüncü səbəb mülkiyyətin qeyri-qanuni əldə edilməsi və ötürülməsidir. Vaxtilə Holbax deyirdi ki, "hüquq dövlətin qanıdır". Hüququn işləmədiyi dövlət qanı dövr etməyən cəsədə bənzəyir. Hüquqi nihilizm ən ciddi dövlətçilik xəstəliyidir, hansı ki, digər bütün dövlət qüsurları buradan qaynaqlanır. Paris kommunasının məşhur təmsilçilərindən olan Pol Marat "Kölelik zəncirində" adlı kitabında yazır: "Hökmdarların azadlıqlara vurduğu birinci zərbə qanunları kobud surətdə pozmaları, sonra isə, ümumiyyətlə, onları unutturmalarıdır". Azərbaycanda hələ illər öncədən sahibkarlara qarşı qeyri-qanuni hallardan çox danışılır. Bunun bariz nümunəsi Daxili İşlər Nazirliyində aşkarlanan Hacı Məmmədovun quldur dəstəsinin mövcudluğu və hələ məhkəmələri davam edən MTN-nin yüksək rütbəli məmurlarının müəssisə rəhbərləri ilə əlaqədar dəstə yaratmalarıdır. Buradan sual meydana çıxır: Hakimyyət daxilində uzun illər bu cür cinayətkar qruplar necə meydana çıxıb və uzun müddət ifşa olunmadan fəaliyyət göstərə biliblər? Hansı ki, nəticədə Azərbaycanda minlərlə iş adamı malik olduqlarından qeyri-qanuni yollarla məhrum ediliblər. Bunların sırasında hətta fiziki məhv edilmişlərə də rast gəlinir. Bunun səbəbi ölkədə qanunçuluq sferasında müşahidə edilən hüquqi nihilizm, yəni Holbaxın dediyi kimi, qanunların işləməməsidir. Qanunların işləməməsi həm də hər bir ayrıca adamın sosial vəziyyətinə mənfi təsir göstərir.

(Ardı var)

nə qədər varlı olsa, onun sabit demokratiyaya nail olmaq şansı bir o qədər yüksəkdir". Belə millət həm də sabit və sürətli inkişaf edən dövlətə də malik olur. Buradan aydın olur ki, kasıb xalq sabit demokratiyaya və möhkəm dövlətə nail ola bilməz, sabit demokratiya olmadan isə dövlətin dayanıqlılığını hifz etmək olmaz. Bu gün demokratiyaya qarşı gətirilən vətəndaşların var-yoxdan çıxarılması eyni nəticələr verir, yəni dövlət durmadan zəifləyir.

Dövlət quruculuğu naminə vətəndaşlar nə üçün varlı və azad olmalıdır?!

Nobel mükafatı laureatı, avstraliyalı iqtisadçı Fridrix fon Hayek yazır: "Cəmiyyət və sivilizasiya yaradan insan onu özünə görə dəyişdirmək gücünə malik olmalıdır ki, o, özünün arzularını ən yaxşı təmin etsin. Əgər biz sosial nizamı yaxşılaşdırmaq istəyiriksə, kobud söhbətlər etməkdənsə, mürəkkəb strukturların məntiqini izləməyi öyrənməliyik". Hayek bu fikirlərindən aydın olur ki, cəmiyyətdə özünün sosial iqtisadi və hüquqi vəziyyətini yaxşılaşdırmaq istiqamətində dəyişdirmək imkanı olmayan bir insan heç vaxt cəmiyyəti təşkil edə və öz mədəniyyətini sivilizasiya mərhələsinə qaldıra bilməz. Sivilizasiya şüur birliyində meydana çıxdığın-

dənlərin və idarəolunanların fərdi korluğudur". Siyasi ətalet vətəndaşların passivliyindən meydana çıxır, hansı ki, özünüinkişaf imkanlarını itirmiş vətəndaş heç vaxt aktiv vətəndaş mövqeyi nümayiş etdirə bilməz. Buradan aydın olur ki, dövlət vətəndaşı nə qədər çox ziflədirsə, özü də buna uyğun bir o qədər zəifləyir.

Azərbaycanda milli gəlinin ədalətli bölünməməsi hansı nəticələrə gətirib çıxarır?

C.S.Mill: "Zorakılığın ağalığı elədiyi primitiv cəmiyyətlərdə kapitala yığılmış ədənlər yox, güclü olanlar və daha güclü olmağa məxsus olanlar, bilavasitə oğurluq yolu ilə əldə edənlər sahibləndir".

Bəs, bu oğurluğun hansı üsulları Azərbaycan üçün xarakterikdir? Azərbaycanda insanların var-yoxdan çıxmasının səbəbləri arasında daha ciddi rol oynayan üç mühüm səbəbi ayırd etmək olar:

Birincisi, bankların müəyyən etdiyi aqilasız kredit faizləri. Amerika federalizminin banilərindən biri Ceferson 1816-cı ildə Taylorla yazdığı məktubda xəbərdarlıq edirdi: "Mən belə hesab edirəm ki, banklar daimi ordulardan daha çox bizim azadlığımız üçün təhlükəlidir. Onlar artıq pul aristokratiyasını yaradıblar və heç bir vəchlə hökumətə imkan verməyəcəklər". Bu gün Azər-

Gürcüstanda ölkənin Avropa ailəsinə qoşulması yönündə müxalif qüvvələrin siyasi mübarizəsi davam edir. Xatırladaq ki, qonşu ölkədə "Avropaya, evə gedək" şüarı altında keçirilən mitinglərdə ruspərəst baş nazirin istefası tələb olunmaqdadır.

Qeyd edək ki, bu dəfə Tiflisdə parlament binasının qarşısında keçirilən etirazların mərkəzində "Ayıbdır" adlı gənclər təşkilatı var idi. Təşkilat minlərlə insanı Avropa İttifaqının Gürcüstanın namizəd statusu alması üçün irəli sürdüyü 12 tələbin yerinə yetirilməsi üçün meydana toplamışdı. Etirazçıların əsas tələbi Aİ-nin rəsmi Tiflisə yerinə yetirilməsi üçün təqdim etdiyi 12 tələbi həyata keçirəcək "Milli Həmrəylik Hökuməti"nin yaradılmasıdır.

Mitingə toplaşanlar hazırkı "Gürcü arzusu" hökumətinə getmək üçün bir həftə verdilər. Əgər tələb yerinə yetirilməyə, aksiyaçılar 3 iyul tarixindən Tiflisdə fasiləsiz mitinglərin keçiriləcəyi xəbərdarlığını da etdilər.

Bəllidir ki, Gürcüstandan fərqli olaraq Aİ-yə qəbul üçün namizədlik statusu almış dövlətlərin - Ukrayna və Moldovanın da ərazi problemləri var və ümumiyyətlə, bu ölkələrin hər üçünün də ərazisində rus qoşunları mövcuddur. Ukraynaya qarşı açıq müharibə aparılır, digər iki dövlətə də zaman-zaman rus müdaxiləsi olduğu bəllidir. Odur ki, Kremlin rus qoşunlarını bu ölkələrdən geri çəkmək niyyətinin heç bir əlaməti yoxdur. Avropanı da dilemma qarşısında qoyan əsas amil budur.

Ərazi bütövlüyü faktorundan başqa, Ukrayna və Moldova ilə müqayisədə Gürcüstanın Avropa ailəsinə qoşulmaq naminə göstərdiyi "bütün səylər"ə, Saakaşvilinin dövründən aparılmış islahatlar sayəsində mənimsənilmiş Avropa dəyərlərindən indiyə qalan az-çox "demokratiya qırıntıları"na baxmayaraq, hazırkı administrasiyanın Rusiya ilə Qərbdə var-gəl etməsi ilə Tiflisə "yox" cavabı veriləcəyi gözlənilən idi. Aİ qapılarının astanasında gözləmə müddətində Gürcüstanda "avropalı prezident" Salome Zurbəşvili ilə Rusiyadan ilhamlanan "Gürcü arzusu" hökumətinin arasında da ikitərəfli sürür. Hətta bu ikitərəfli uzun müddətdir ki, mövcud idi.

Maraqlıdır ki, Aİ ailəsinin üzv dövlətləri arasında da namizəd statusuna nail olmuş əzabkeş Ukraynanın (bu ifrata varma, ya başqa məqsədlə deyilməyib, hazırda həqiqətən də belədir) min cür əziyyət müqabilində əldə etdiyi statusa birmənalı münasibət yoxdur. Elə Gürcüstanda da münasibət birmənalı deyil. Məsələn, Serbiyanın XİN rəhbəri Aleksandr Vulin bildirib ki, Aİ üzvlüyü üçün Ukraynaya Rusiya ilə münasibət vəziyyətində olması yetərli oldu. Halbuki Balkan ölkələri illərlə Aİ-yə girmə tələblərini yerinə yetirməyə çalışırlar. Macarıstanın XİN rəhbəri Peter Siyarto isə Brüsselin ikili standartlarını vurğulayaraq Tiflisə səfəri zamanı Gürcüstanın Aİ-yə namizəd statusundan imtina edilməsini gürcü xalqına qarşı hörmətsizlik adlandırır. Almaniyanın "Die Welt" nəşri də bu nüansa toxunaraq Ukrayna ilə Moldovaya Aİ-yə namizədlik statusunun Avropa ölkələrini bir-biri ilə fikir ayrılığına saldıqlarını yazır. Yəni dünyaya ali demokratik tələblərdən "dərs ke-

Gürcüstanın xilasası üçün Türkiyə və Azərbaycan "çatiri"

Rəsmi Tiflis Rusiya və İranın "qucağına sığınmaqla" ən böyük yanlışla imza atır...

çən" Aİ-nin üzv dövlətləri içində belə yekcins yanaşma yoxdur. Amma, görək, bu üzvlər arasında Rusiyaya münasibətini açıq göstərmək istəyi barədə namizəd ölkələrdən ilkin tələb nə idi - Rusiyaya qarşı sanksiyalara qoşulmaq.

Ukrayna ilə Rusiya barəsində məsələ aydındır. Çünki iki ölkə arasında savaşın getdiyinə bütün dünya şahidlik edir. Moldovaya gəlincə, Moskva uzun müddət idi ki, Kişnyova dişlərini qıcırdırdı. Hətta bir neçə gün əvvəl bir qrup ruspərəst vətəndaş Qərbyönlü Maya Sanduya qarşı bəzi tələblərlə aksiya da keçirmişdilər. Lakin Moldova artıq Rusiya əleyhinə sanksiyalara qoşurduğunu açıqladı və rus media resurslarında Moskvadan Kişnyovun ünvanına açıq-aşkar hədə-qorxu xarakterli təhdid mesajları səslənməkdədir.

Qonşu Gürcüstanla bağlı vəziyyət isə bir qədər fərqlidir. Rəsmi Tiflis, daha doğrusu "Gürcü arzusu" hökuməti Rusiyaya qarşı sanksiyalara qoşulmaq fikrində deyil. Məsələn, Gürcüstanın "Mtavari Arxi" telekana-

lı öz mənbələrinə istinadən xəbər verir ki, Rusiya neft məhsulları ilə yüklənmiş tanker Batumi limanının terminalına varid olub. Jurnalistlərin məlumatına görə, bir gün əvvəl Türkiyə bayrağı altında üzən "Esen Ka" gəmisi Tuapsədə olub. Gəmi oradan tərkində sanksiya altında olan "Rosneft"ə məxsus təxminən 30 min ton vakuum qazoylu ilə Batumiyə gedib. Gəminin texniki xidmət agentliyi tankerin vakuum qazoylu daşdığına təsdiq edir, lakin onun harada istehsal edildiyini bilmir. Mənbə "Mtavari Arxi"yə bildirib ki, indi gürcü tərəfi yükün "mənsəyini dəyişdirmək" və onu Qazaxıstandan neft məhsulları kimi Avropaya göndərmək niyyətindədir. Telekanal iddia edib ki, tankerdəki vəziyyəti olıqarx Bidzina İvanişvili, Uça Mamatsaşvili və Qriqol Lilaşviliyə yaxın adamlar "kurasiya" edir. Yəqin ki, bu qəbildən faktlar bir-iki deyil və Ukrayna ilə Moldovaya "güc-bəla ilə" namizədlik statusu lüft edən, Gürcüstanı isə qapı arxasında qoyan Aİ də qeyri-leqal yollarla Rusiya enerji resursları almağın əleyhi-

nə deyil.

Aİ-nin bu tövrünə Ursula fon der Lyayenin "Rusiyanın neft-qaz resurslarını ona görə alırıq ki, onu başqaları almasın" kimi bəyanatlara yalnız sadələşdirmə məqsədində inanmaq olar. Hərçənd, Tiflisdə keçirilən aksiyalarda Gürcüstanın müxalif siyasi simaları Aİ-nin imtina cavabında Bidzina İvanişvilini suçlayırlar. Bir baxımdan bu doğrudur. Digər tərəfdən isə Aİ özü də məsum deyil. Onun üçün Rusiya qazına görə yumşaq davranmaq, yaxud rus enerji resurslarına əvəz tapmaq demokratik dəyərlərdən daha çox əhəmiyyətlidir.

Əlbəttə ki, "Gürcü arzusu" hökumətinin sponsoru Bidzina İvanişvilinin müdafiəsi onu partiyadaşları tərəfindən tam həcmdə aparılır. Belə ki, Tiflis meri Kaxa Kaladze Avropa Parlamentinin öz qətnaməsində ona qarşı sanksiyalar tətbiq etməyə çağırır, milyardlar və hakim partiyanın qurucusu Bidzina İvanişvilinin müdafiəsi üçün çıxış edib. Kaladze bildirib ki, Avropa Parlamentinin sərt mövqeyi Gürcüstanın Ukraynadakı müharibəyə qoşulmamasının cəzasıdır.

Məlumdur ki, Gürcüstanın iki böyük ərazisi illər öncə Rusiya tərəfindən işğal olundu və Tiflisin "gözünün odu 2008-ci ildə alınıb". Bundan başqa, Gürcüstan prezidenti Qərbyönlü, daha doğrusu Fransameylli olsa da hökumət Rusiya yönümlüdür. Yeni gürcü siyasi istəblişmənin rus qanadı ilə Avropa qanadının çarpışması yaşanmaqdadır.

Xatırladaq ki, Aİ "darvazaların keçmək" üçün Tiflisə səsləndirilən 12 şərtin biri də hakimiyyətin olıqarlaşmadan təmizlənməsidir. Belə ki, bir sıra Avropalı rəsmilər Aİ-dən Gürcüstanı imtina cavabının verilməsinin sadalanan qanunun aliliyi, məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyi, media azadlığı, siyasi və media landşaftının qütbləşməsi kimi səbəb-

lərin içində olıqarlaşmanı da ifadə ediblər. Avropa Parlamentinin deputatı Marina Kalyurand da "Twitter"-dəki paylaşımında bu nüansı qeyd edib. Hazırda AŞ-nın prezidenti Şarl Mişel Gürcüstanı qoyulan şərtlərin yerinə yetirilib-yetirilməməsinə 2022-ci ilin sonunda baxılacağını bildirdi.

Dediyimiz kimi, Gürcüstan indi Ukraynanın başına gələnlərlə hələ 2008-ci ildə qarşılaşdı, yeni Rusiyanın qarşısında tək qaldı. Nəticə Abxaziya ilə Cənubi Osetiyanın itirilməsi oldu. O zaman Rusiya indikindən daha güclü idi və Cənubi Qafqazda Türkiyə indiki qədər geniş mövqələrə sahib deyildi. Rusiyanın illər öncə təcavüzünə məruz qalmış Gürcüstanın "ilan vuran ala çatıdan qorxduğu" kmi Moskvadan qorxması yersizdir? Xeyr, yersiz deyil. Amma hazırda konturları cızılmaqda olan yeni siyasi dəyişimlər fonunda Tiflisin özünə qoruma "çatiri" kimi, Avropanı olmasa da, Türkiyəni seçməsi məntiqli olardı. Belə bir deyim var:

coğrafi yerləşmə tələyin hökmüdür. Gürcüstan Ukrayna ilə Moldovadan fərqli olaraq onlara nisbətən coğrafi baxımdan Avropadan daha uzaq, Türkiyəyə isə daha yaxındır. NATO baş katibi Yens Stoltenberqin ispan nəşri olan "El Pais"-də dərc olunan müsahibəsində müxbirin "Ukraynada hazırkı müharibənin tərəflərdən birinin tam məğlubiyyətindən sonra bitib-bitməyəcəyi ilə bağlı hər hansı proqnozunuz varmı?" sualına cavab verib ki, bu, tam mümkündür.

"Yəqin ki, belə də olacaq. Ukraynanı mümkün qədər güclü etmək və daimi suveren və müstəqil Avropa dövlətinə kömək etmək öhdəliyimiz var. Bunun ən yaxşı yolu güclü hərbi dəstək, iqtisadi dəstək və Rusiyaya qarşı sərt sanksiyaların tətbiq edilməsidir", - deyir Stoltenberq bildirib.

Göründüyü kimi, Avropa üçün öndə olan öz maraqlarıdır və o kiçik Gürcüstan üçün Rusiya ilə üz-üzə gəlməyəcək. Hərçənd, Aİ rəsmilərinin Gürcüstanı tövsiyələri daha çox təskinlik mahiyyətlidir.

Türkiyə isə NATO-nun ikinci güclü orduya malik ölkəsidir. Üstəlik, nə Rusiya, nə Avropa, nə də ABŞ tərəfə "yıxılmır". Əksinə, müstəqil siyasət yürüdür. Böyük dövlət keçmişinə malik dövlətlərin əvvəlki güc və qüdrətlərini geri qaytarmaq meyli bəzi dövlətlərin siyasi xəttində müşahidə olunur və dünya birqütblülükdən çoxqütblülüyə doğru gedir. Türkiyənin də Birinci Dünya Müharibəsindən sonra qollarına vurulmuş zəncirləri qıracağı və əvvəlki qüdrətini bərpa etmək uğrunda yüksəliş dövrünə gedəcəyi o qədər bariz görünür ki, bunu müşahidə etməmək mümkün deyil.

Gürcüstanı Avropa ilə Rusiyanın arasında var-gəl etməkdənsə, həm də İranın əlinə oynamaqla Azərbaycanın Ermənistan kimi üzde yox, altından altından "ayağının altını qazmaq" yaxşı olar ki, "ətəyindəki daşı tökərək" Bakı və Ankara ilə münasibətlərini düzəltsin və rus təhdidindən salamat qalmaq üçün Türkiyənin genişlənən təsir dairəsinə daxil olmağa "kəm baxışlarla baxmasın".

Ülviyyə ŞÜKÜROVA

Bugünlərdə, daha dəqiq desək, iyunun 26-da səhər saatlarında Rusiya Ukraynanın paytaxtı Kiyevin mərkəzinə raket zərbələri endirib və nəticədə ciddi dağıntılar qeydə alınıb. Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin Hərbi Hava Qüvvələrinin spikeri Yuri İqnat iddia edir ki, Kiyevə edilən hücum Rusiyanın Xəzər dənizi regionundan yüksək dəqiqliyə malik və ən bahalı raketləri ilə həyata keçirilib: "Həştərxan vilayətindən havaya qalxan əsas raketlər X-101-dir. O, 5500 kilometr məsafəyə uça bilər. X-101 raketi Rusiya ordusunda olan ən yüksək dəqiqliyə malik və ən bahalı raketdir".

Onu da qeyd edək ki, ABŞ-ın Ukraynadakı səfiri Bricit Brink ölkəsinin tərəfdarları ilə birlikdə Kiyevin ölümcül atəşə tutulmasına görə Rusiyanın məsuliyyətə cəlb edilməsi üçün əlindən gələni edəcək: "Rusiyanın Kiyevin mərkəzindəki yaşayış binasına və uşaq bağçasına raket zərbələri endirməsi ilə bağlı yayılan xəbərlərdən hiddətləndim. Kreml Ukrayna mülki vətəndaşlarını hədəf almağa davam etdiyi üçün ABŞ və tərəfdarları onun məsuliyyət daşması üçün əlindən gələni edəcək".

Yeri gəlmişkən, Rusiyanın Kiyevi məhz Böyük Yeddilik (G7) ölkələrinin sammiti zamanı raket atəşinə tutması heç də təsadüfi sayıla bilməz. Çünki sözügedən sammitdə xarici və təhlükəsizlik siyasəti məsələləri ilə yanaşı, Ukraynadakı vəziyyət fonunda antirusiya sanksiyaları

ni tankərə doldururlar, gəminin nömrəsi və indendifikasiya kodu dəyişdirilir, sonra o neft tam legal Qərbdə satılır. Yəni, dünyada heç vaxt pulun və ideyanın qarşısını süni yolla almaq olmur, indi də dar bir çevrə ciddi pul qazanır. Həm də baha neft-qaz dünyada dəb mövzu olan "yaşıl enerjiyə" keçidi stimullaşdırır".

"G7 ölkələrinin qərarının Rusiyaya 19 mlrd. dollar ziyan vuracağını söyləyərlər, səhv hesablayırlar"

G7 ölkələrinin Rusiyadan qızıl alışına qadağa qoyulması təklifini qəbul etdiklərini deyən Natiq Cəfəri bu qənaətdədir ki, qərarın Rusiyaya 19 mlrd. dollar ziyan vuracağını söyləyərlər, yəni səhv hesablayırlar: "Rusiya indi qızılı Qər-

"Putinin seçki və demokratiya dərdi olmadığı üçün vəhşi kimi müharibə aparır"

Oruclu da bu qənaətdədir ki, G7 ölkələrinin sammiti başlanan gün Rusiyanın Ukrayna paytaxtını raket atəşinə tutması dünyanın aparıcı ölkələrinə mesajdır: "Həmin raketlərin Xəzər dənizindən atılması isə başqa bir mesajdır: Rusiya Xəzərdə söz sahibi olduğunu demək istəyir. Onun bu mesajına dəstək isə təbii ki, müttəfiqi Tehrandan gəlir. Rusiyanın raket hücumunun İran prezidenti Reisinin "Xəzərdə yalnız xəzəryanı ölkələrin silahlı qüvvələri

halda Moskvanın casus şəbəkəsi bütün mümkün əməkdaşlığı sabotaj edəcək". Bütün bu addımların təcili atılmasının vacibliyini vurğulayan Ərəstun Oruclu hesab edir ki, istər Xəzər hövzəsi ətrafında, istərsə də Yaxın Şərq bölgəsində baş verənlər zamanın bizim əleyhimizə işlədiyini göstərir: "İndi gəcmək bizim üçün məhv olmaq anlamına gəlir. Son günlər ölkənin mətbuatında və ictimai-siyasi həyatında Rusiya "5-ci kolon"unun fəallaşaraq açıq hücumu keçməsi də buna işarədir. Unutmayaq ki, indiki dövrün əsas xüsusiyyətlərindən biri də hadisələrin sürətinin yüksək olmasıdır".

"Kremlə qarşı yeganə təsirli "sanksiya" neft-qaz qiymətlərinin ucuzlaşması, xarici şirkətlərin Rusiya bazarından çıxması deyil, tam tərsi, satışlarını artırmaları ola bilər"

Respublikaçı Alternativ Partiyasının (REAL) icra katibi, politoloq Natiq Cəfəri isə bu fikirdədir ki, Rusiyaya qarşı yeganə təsirli "sanksiya" neft-qaz qiymətlərinin ucuzlaşması ola bilər. Onun sözlərinə görə, rubla təsir edən yeganə addım xarici şirkətlərin Rusiya bazarından çıxması deyil, tam tərsi, satışlarını artırmaları ola bilər: "Qərb ölkələrinin Rusiyaya qarşı sanksiyalarının qısa zamanda heç bir təsiri yoxdur, orta və uzun zaman kəsində təsirləri olacaq. Amma buna 2 il və daha artıq zaman lazım olacaq. Ukraynanın 2 il və daha artıq dözmək imkanı varmı? Qərb hər şeyi tərsinə edir, çünki postsovet toplumunu, əsas da Rusiya xalqını çözməyib. Hələ də anlamır ki, Rusiya əhalisinin 80 faizi elə "putinlərdən" ibarətdir, camaat elə Putin deyən deyir. Neftə qarşı sanksiya qoydular, qiymət baha-

Ərəstun Oruclu:
"Rusiyanın Kiyevi G7 ölkələrinin sammiti başlanan gün raket atəşinə tutması dünyanın aparıcı ölkələrinə mesajdır"

laşdı. Bu gün Rusiya neftini Hindistana və Çinə satır. Düzdür, təqribən 20-30 faiz daha ucuz satır, amma ən azı 80-90 dollara sata bilər. Rusiyada neftin maya dəyəri isə 10-14 dollar arasındadır. Qaza qarşı sanksiya qoydular, qazın qiyməti Qərbdə kəllə-çarxa çıxdı, Rusiya necə qaz satırdısa elə də satır. Amma əvvəl - 2019-cu ildə ortalama 240 dollara satdığı qazı bu gün 1000 dollara satmağa nail olub. "The Economic Times" nəşri yazır ki, yanvar-iyun aylarında Hindistan Rusiyadan neft alışı 50 dəfə artırıb. Ukrayna müharibəsinə qədər Hindistan ümumi istehlak etdiyi neftin cəmi 0,2 faizini Rusiyadan alırdısa, indi 11 faizə yaxınını Rusiyadan alır. Çin isə Rusiyadan neft alışı 56 faiz artıraraq, nəticədə neftlə, benzin qiymətləri ilə bağlı problem Qərbdə, Avropa və ABŞ-da yaşanır". REAL-ın icra katibi bildirib ki, Qərb şirkətlərinin özləri də primitiv və başaldıqıcı sxem qurub pul qazanırlar: "Neftlə 49 faiz dolu tanker Rusiyadan çıxır, sonra ərəb ölkələrinin birinin limanına daxil olur, orada 51 faiz həmin ölkənin nefti-

Natiq Cəfəri:
"Rusiyada toplum "putinləşib", ona görə də iqtisadi itkilər, insan ölümlərinin sayı onlara təsir etmir"

bə deyil, Hindistana satacaq. Onsuz da dünyada fiziki qızılı ən çox alan ölkə Hindistandır. Yəni, Rusiya heç nə itirməyəcək, Qərbə satdığı qızılı indi Hindistan və Çinə satacaq. Odu ki, Rusiyayı zəiflətmək üçün onu dışlamaq yox, qucaqlayıb "boğmaq" lazımdır. İndi orta-uzun vadədə Rusiya zəifləyəcək, amma dünya və Ukrayna uzun zaman davam gətirə biləcəkmi? Bax, əsas sual budur, çünki Qərbin ən güclü yeri demokratiya, seçki olduğu kimi ən zəif yeri də məhz seçki və demokratiyadır. Dünyada qiymət artımı, inflyasiya, qeyri-sabitlik demokratiyalara zərbə vurur, indiki hakimiyyətləri zəiflədir, növbəti seçkilərdə onların məğlubiyyətinin zəminini hazırlayır. Putin kimi diktatorun isə seçki və demokratiya dərdi yoxdur, ondan bunu tələb edən toplum da yoxdur. Ona görə də demokratiyanın "yan təsirlərindən" sığortalanıb vəhşi kimi müharibə aparır, hələ uzun aylar da aparmağa qadirdir. Bir sözlə, Rusiyada toplum "putinləşib", ona görə də iqtisadi itkilər, insan ölümlərinin sayı onlara təsir etmir".

Vazeh BƏHRAMOĞLU

yaları və Moskvaya təzyiqlərin artırılması müzakirə olunub. Bu barədə G7-nin bəyanatında deyilir ki, Böyük Yeddilik ölkələri arasında global infrastrukturun inkişafına yönəlik yeni tərəfdaşlıq başlayır və bu tərəfdaşlıq çərçivəsində beş il ərzində müvafiq məqsədlər üçün 600 milyard dollara qədər vəsait səfərbər ediləcək.

"Rusiyanın raket hücumunun İran prezidentinin bəyanatı ilə üst-üstə düşməsi heç də təsadüf kimi qəbul edilməməlidir"

Beləliklə, "Hurriyyet"-in məlumatına görə, mövzu ilə bağlı fikirlərini bölüşən siyasi şərhçi Ərəstun

yerləşdirilə bilər" bəyanatı ilə üst-üstə düşməsi heç də təsadüf kimi qəbul edilməməlidir".

Siyasi şərhçi qeyd edib ki, Türkiyənin Cənubi Qafqazda fəallaşması həm Moskvanı, həm də Tehrani eyni dərəcədə narahat edir: "Azərbaycan üçün isə Türkiyə strateji müttəfiqdır. Odu ki, iki ölkə arasında hərbi əməkdaşlıq elə Xəzər dənizində təhlükəsizliyin təmin olunması istiqamətində də davam etdirilməlidir. Azərbaycan öz donanmasının modernləşdirilməsi istiqamətində əməkdaşlığı təkcə Türkiyə ilə deyil, digər müttəfiq ölkələrlə də genişləndirməlidir. Bunu bizim milli təhlükəsizlik maraqlarımız tələb edir. Amma bunun üçün ilk növbədə ölkənin silahlı qüvvələri Rusiya "5-ci kolon"undan təmizlənməlidir, əks

Ənvər Börüsoy. Bu imza hər bir oxucumuza, eləcə də Azərbaycanda mətbuatla az-çox əlaqəsi olan vətəndaşlarımıza çox yaxşı tanışdır. 2021-ci ilin 28 yanvar tarixinədək hər bir oxucumuz Ə.Börüsoyun yazısını “Hurriyyət”də səbrsizliklə gözləyirdi. Qəzetimizdə çalışdığı 16 il ərzində bu ənənə demək olar ki, pozulmadı və sadıq oxucuları onun bir yazısını belə buraxmadı. Lakin 2021-ci il yanvarın 28-də Ənvər Börüsoy bütün sevdikləri kimi bizləri - “Hurriyyət”i və oxucularını da tərk edərək, Uca Tanrının dərgahına qovuşdu.

Ümumiyyətlə, Ə.Börüsoy bir cümlə ilə belə xarakterizə edə bilərik ki, o, şəxsi çıxarları üçün deyil, dövləti və milləti üçün yaşayan insan idi. Heç də təsadüfi deyil ki, AXC hakimiyyəti illərində dövlət tərəfindən ona verilən mənzili təmin etmədi. Ə.Börüsoy bu kiçik otaqda yaşaması ilə barışa bilməmişdilər. Bu səbəbdən, dostları onu mənzil üçün müvafiq qurumlara müraciət etməyə məcbur etmişdilər. O da xəstə halı ilə sənədlərini toplayıb, Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinə (MEDIA) təqdim etmişdi. İnanırdı ki, 30-35 illik fəaliyyətinin qarşılığı olaraq, jurnalistlər üçün tikilən binadan ona da mənzil veriləcək. Lakin Ə.Börüsoy dünyasını dəyişdiyi üçün bu məsələ yarıda qaldı...

Ənvər Börüsoyun xanımı, Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) müəllimi Afaq İsmayılova ilə söhbətimizdə də bu və digər məsələlərdən danışdıq.

- Afaq xanım, Ənvər bəyin vəfatından təxminən bir il yarım vaxt keçir. Şablon sualdır, amma söhbətə elə bu mövzuyla başlamaq istərdik, bu 1 il, 6 ay onsuz necə keçirdiniz?

- Əslində, bu şablon sual deyil. Bu sual verilməli idi - bir il yarım necə keçdi. Amma mənim Ənvər bəysiz bir saatım, bir dəqiqəm olmadı axı, deyim bir il yarım necə keçdi. Hər süfrə açılanda biz Ənvər bəyin boşqablarını da süfrəyə qoymuşuq, rəsmləri də hər zaman buradadır, görürsən (masanın ətrafını göstərir - müəl.). Hətta mən qapı açarının brelokuna da Ənvər bəyin rəsmini həkk etmişəm. Ənvər bəy mənim əlimdə, ürəyimdə, gözlərimdədir. Dərs keçəndə - auditoriya olanda da onun məsləhətləri mənim gözümdən qarşısında, səsi qulağımda, hənitisi ürəyimdədir.

Ənvər bəy elə bir insandır ki, mən onu sizə sözlə izhar edə bilmirəm.

“Ənvər bəy dövlətin verdiyi evi məcburi köçkün ailəsinə bağışladı”

Afaq İsmayılova: “Hər süfrə açılanda biz Ənvər bəyin boşqablarını yenə də süfrəyə qoyuruq...”

rəm. O, heç kimin və heç nəyin əsərində olan oğul olmayıb. Ənvər bəyin daşına, torpağına belə xəyanət etmək olmaz. “Ənvər” və “unutmaq” sözləri yanaşı qoyula bilməz. Mən Ənvərdən sonra ağır xəstəlik keçirdim. Buna bəziləri depressiya, ruhən çökmə də deyə bilər. Ənvər bəy dünyaya gözünü yuman andan mən çökdüm, xəstə oldum və əməliyyat keçirəsi oldum. Narkoz altında ölümə dəyə özüm şəxsən əməliyyata girdim ki, Ənvər bəyə qovuşum. Bizim çox gözəl cərrahımız Xəqani həkim mənə dedi ki, siz cərrahiyyə ola da bilərsiniz, olmaya da. İnanın bütün ailəm bilir, mən özüm öz ayaqlarımla cərrahiyyə əməliyyatına getdim ki, bəlkə narkozdan ayrılmayacağam, Ənvər bəyə qovuşacağam.

İnanın, onun qəbri üstündə hər gün mən ağlayanda, sızlayanda bu sözü deyirdim ki, Ənvər, mən sənin yanına gəlmək istəyirəm. Amma mənə bu həyata başlayan bir oğlumuz var. Onu tək qoyub gedə bilmərəm. Ruhən biz bir-birimizə bu qədər yaxın insanlardıq. Bu ilahinin bir işi idi ki, Ənvər kimi insanla həyatımızı birləşdirmişik. Biz əqidəcə o qədər yaxın insan olmuşuq ki, mən Ənvər bəyi daim qorumuşam. Elə bil bir uşaq kimi ki, birdən Ənvər ac qalar, susuz qalar, baxımsız qalar. İlk öncə bizim səmimiyyətimiz, saygımız olub bir-birimizə, sonra biz ailə həyatı qurmuşuq. Daim bir-birimizi qorumuşuq. Əvəzsiz bir insan idi. Ənvər bəy mənim üçün ata, ana, qardaş, bacı da olub.

- Uzun illər bir kollektivdə çalışsaq da, yalnız həyatının son aylarında Ənvər bəyin xəstə olduğunu bildik. Demək olar ki, ən yaxın dostlarından, iş yoldaşlarından da xəstəliyini gizlətməmişdi. Ənvər bəy o xəstəlikdən nə vaxtdan əziyyət çəkirdi?

-Hardasa 3-4 il oldur ki, mən onun xəstə olduğunu hiss edirdim. Amma müalicə etdirirdim. Amma Ənvər içində çox xiffət edirdi. Məsələn, verilənlərə baxırdı, Atatürk haqqında, Təbriz haqqında bir veriliş olanda gözümdən yaş axırdı. İnternetdə verilişlərə baxırdı, Cənubi Azərbaycan haqqında, Təbriz haqqında nələrsə baxanda görürdüm gözümdən yaş axır. Həmişə gəlirdim başından qucaqlayırdım, öpürdüm, deyirdim Ənvər yenə dolmusan. Bax belə şeyləri var idi, içində nəse ağlayırdı. Kövrək anları olurdu.

- Bilirik ki, Ənvər bəy heç bir vəzifədə olmayıb, lakin uzun müddət bu dövlətə xidmət etmiş adamdır. Hətta səhv etməsə, bu xidmətinin qarşılığında ona mənzil də verilib. Amma bu gün sizinlə bu dar mənzildə görüşürük...

- Bəli, bu hadisə olub. O zaman Daxili İşlər naziri İsgəndər Həmidov Ənvər bəyə ev vermişdi. Həmin evi Ənvər bəy Ermənistan-dan deport olunan məcburi köçkün ailəsinə bağışladı. Onlar çox pis durumda idi. Uşaqları var idi, sığınacaq yerləri yox idi. Ənvər bəy evi onlara bağışladı ki, küçədə qalmasınlar...

- Siz o vaxt harada yaşayırdınız?

- Biz Əhmədliyə kirayədə yaşayırdıq. Ənvər bəy dedi ki, eybi yox, mən bundan sonra ev alaram. Bir ev də təklif olunanda mən özüm götürürəm. Ənvər təxmin etməmişdi ki, hadisələr belə cərəyan edəcək, evsiz qalacaq. Sonra bir otaqlı evdə qaldıq. Bu da, düzünü deyim, bizim ailənin aldığı evdir. Ənvər bəyin yazıb-yaratdığı burada qeyri-mümkün idi. Çox çətin durumda idik.

- Neçə ildir siz birotaqlı mənzildə yaşayırsınız?

- Çoxdan yaşayırdıq. Neçə ildir

bu gündəyik. Bəlkə də geniş otaqlar, daha yaxşı şərait olsaydı Ənvər bəyi xəstəlik də üstələməzdi.

- Qeyd etdiyimiz kimi, Ənvər bəyin bu dövlət üçün xidmətləri az olmayıb. Bəs, bu müddət ərzində özü tərəfindən təşəbbüs olmayıb ki, dövlət onu mənzillə təmin etsin?

-Yox, özü heç vaxt ev üçün heç yere müraciət etməyib. Gözləyib ki, özü pul qazansın, ikimiz birlikdə ev alaıq. Onu da çatdırıb bilməmişik. Bilirsiniz ki, mən müəlliməm, aldığım məvacib oğlunun təhsilinə gedib. Oğlum Xəzər universitetini bitirib. Bu özəl uni-

du, kimə verildi, indi haradadır, o sənədlərin aqibətindən xəbərim yoxdur. Sonra bir nömrə verdilər, o nömrəni yığdım, bir xanım mənimlə danışdı, dedi narahat olmayın, sənədlər bizdədir, baxılacaq. Sonra yenə yığdım, artıq heç kimlə danışa bilmədim. Amma Ənvər bəyin təqdim etdiyi sənədlər hazırda Media Agentliyindədir.

- Belə anlaşılır ki, Ənvər bəy rəhmətə getdikdən sonra ev məsələsi dayandırılıb...

-Bəli, eşitdiyimə görə dayandırılıb. Mən də izləyirəm, deyirlər hələ heç kimə ev verilməyib. Amma dostları sağ olsunlar, Elçin Şıxlı

Mərhum jurnalistin xanımından Birinci vitse-prezidentə müraciət: “Mənzil şəraitimiz çox ağır, dözülməz bir vəziyyətdir...”

versitetdir, onun təhsil haqqı çox yüksək idi. Həmin universitetdə “Beynəlxalq münasibətlər”i oxudu. Təhsili, hazırlığı, dil öyrənmək problemləri, əlavə xərcləri çox olurdu. Ənvər bəy məqalələr yazırdı, qonorar sistemi ilə işləyirdi, əlavə gəliri olmurdu. Amma mən sizə bir şeyi də deyim, əlavə gəliri də olanda xalqın naminə nəse bir şeylər çap etdirirdi, işlər görürdü.

- Xatırlayıram ki, sonuncu görüşlərinin birində dostları məcbur etmişdi ki, Medianın İnkişafı Agentliyinə müraciət etsin. Çünki Ənvər bəy uzun müddət mediada tanınan bir sima olub. Hər kəs, hər bir viddanlı jurnalist şəxsiz etiraf edərdi ki, o evləri alanların bir çoxundan Ənvər bəyin daha çox haqqı var idi. Odur ki, səhv etməmə, axır vaxtlar sənədlər toplamaq istəyirdi...

- Bəli, axır vaxtlar sənədləri topladı. Mən məcbur etdim ki, Ənvər, səhhətin də çox ağır durumdadır, sənin yazıb-yaratmağın üçün də geniş bir ev lazımdır. Məsələn, Türkiyədən, Sibirədən, Cənubi Azərbaycandan dostları gəlirdi. Onları qonaq qəbul etməkdə çox çətinlik çəkirdik. Mən çox istəyirdim ki, Ənvər bəyin yaradıcılığını sərgiləmək üçün ayrı bir otaq olsun, kitablarını, məqalələrin, şəxsi əşyalarını yığım. Onu xidmətləri, bir çox təltifləri var. Bu baxımdan, son vaxtlar mən məcbur etdim, xahiş etdim ki, Ənvər, gəl sənin sənədlərini, kağızlarını toplayaq, bizə ev versinlər. Nəticədə, lazım olan sənədlərin hamısını topladıq, qovluq hazırladıq və apardı təqdim etdi.

- Hara təqdim etdi?

- Media Agentliyinə. Ona dedilər ki, narahat olmayın, baxılacaq. Həmin qovluq da qaldı orada. Bil-mirəm, sonra sənədlər ləğv olundu.

başda olmaqla, Ənvər bəyin səhhəti ilə bağlı vitse-prezidentimiz Mehriban xanıma müraciət qəbul etmişdilər. Onun adına sənəd imzaladılar, göndərdilər, həmin an xəbər gəldi. Milli Onkologiyadan belə bir sənəd gəldi ki, müalicəsi ilə bağlı Heydər Əliyev Fondu tərəfindən nəzarətə götürüldü. Amma artıq gec idi. Ənvər bəy onkologiya ilə bağlı əvvəl başqa ölkədə müalicə olunurdu. Sonra koronavirus üzündən yollar bağlandı. Biz Milli Onkologiyaya müraciət etməli olduq. Orada həmin kimyaterapiyanı davam etdirdilər. Amma Ənvər bəyin səhhətində irəliləyiş olmadı. İkinci kimyaterapiyada Ənvər bəyin durumu çox ağırlaşdı...

- Yəni müalicə əks-təsir göstərdi?

-Yeni xaricdə kimyaterapiya kursu alanda rahat olurdu. Amma buradakı kimyaterapiyadan sonra bütün bədənə, ayaqları şişdi, çox pis vəziyyətdə qaldı.

- Bəs, həkimlər bunu nəylə əlaqələndirdilər?

- Mən həkimlərə sual verdim. Hər şeyin necə lazım idisə tədbirini alırdı ki, yaxşı olsun. Həkim deyirdi mən əlimdən gələni edirəm. Amma xarici ölkədə kimyaterapiya alanda belə olmurdu.

- Aydındır, Afaq xanım. Mənzil məsələsinə qayıdaq. Siz özünüz necə, jurnalist xanımı olaraq bu barədə müvafiq qurumlara müraciət etmək fikrinə düşürsünüz? Ümumiyyətlə, mənzilə ehtiyac hiss edirsiniz?

-Bilirsiniz, ehtiyacdən də çox ehtiyac var. Sözlə ifadə etmək mümkün deyil ki, biz nə qədər bunun ehtiyacındayıq. Çox ağır, dözülməz bir vəziyyətdir. Xahiş edirəm, mənim adımdan da deyən, yazın, prezidentimizə, Birinci vitse-prezidentimiz Mehriban xanıma müraciət edərim. Mən mətbuatdan da izləyirəm, onlar hər zaman insanlara kömək edirlər, etinasız qalmırlar. Ona görə, xahiş edirəm ki, Ənvər bəyi, onun ailəsini, bizim ehtiyacımızı da nəzərə alsınlar...

Söhbətəşdi:
Ülviyyə ŞUKUROVA

Azərbaycan regionda qalıcı sabitlik yaratmaq istədiyini, Ermənistanla sülh müqaviləsi imzalamağa hazır olduğunu və bunun üçün maksimum əmək sərf etdiyini bəyan etsə də, rəsmi İrəvan sərhədlərin müəyyənləşdirilməsini və sülh müqaviləsinin imzalanmasını əsassız olaraq yubadır. Qeyd edək ki, Kəlbəcər rayonunda komando hərbi hissəsinin açılışında çıxış edərəkən məhz bu məsələyə toxunan Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev "Əgər Ermənistan sərhədlərin müəyyən edilməsi işində yenə də öz köhnə taktikasına qapılsa, vaxt uzatmağa çalışsa, nəticədə özü peşman olacaq", deyərək bildirib.

Prezident onu da əlavə edib ki, dünyanın aparıcı qüvvələri artıq postmüharibə reallıqlarını qəbul ediblər və öz fəaliyyətini bu reallıqlar əsasında qururlar: "Ermənistan da bu reallığı qəbul etməlidir. Müharibədən cəmi bir il yarım keçib. Bu müharibəni unutmazsınız - nə onlar, nə də ki, sonrakı nəsillər. Bilsinlər ki, Azərbaycan güclü dövlətdir, Azərbaycanın güclü ordusu var, Azərbaycan

vun Bakıda "ATƏT-in Minsk qrupu fəaliyyətini dayandırır" deməsi öz-özlüyündə müsbət haldır və maraqlarımıza uyğundur: "Lakin Rusiya XİN başçısının bu bəyanatı məqsədsiz də deyil. İlk növbədə qeyd edək ki, indi Ukraynadakı müharibə ilə əlaqədar olaraq Moskvanın Bakının dəstəyinə ehtiyacı var. Odur ki, Lavrov Azərbaycanın rəğbətini qazanmaq istəyir. İkinci bir tərəfdən yenə də savaşa bağlı olaraq Rusiya ilə ABŞ və Fransa arasında müəyyən fikir ayrılıqları yaranıb. Xüsusilə, Moskva ilə Vaşinqton arasında "soyuq yellər əsir". Belə olan halda Kremlin həmin dövlətlərlə eyni platformada olmaq istəməməsi normaldır. Elə buna görə də Kreml Minsk qrupunun artıq olmadığını söyləyib. Eyni zamanda, nəzərə almaq lazımdır ki, Ru-

Ermənistan sülh istəmirsə, onda hərbi təzyiqlər qaçılmazdır

"Rusiyanın Azərbaycana ciddi təzyiq etmək üçün rıçaqları əlindən çıxıb və Bakı regionda kifayət qədər müstəqil siyasət həyata keçirir"

Məhəmməd Əsədullazadə: "Ermənistanla Azərbaycan arasında sərhədlərin delimitasiya və demarkasiya prosesinin sentyabrdan start götürməsi gözlənilir"

Elxan Şahinoglu: "Lavrovun Bakıda bizim üçün yeganə faydalı bəyanatı Minsk qrupunun bundan sonra fəaliyyətinin mümkün olmadığını təkrar bəyan etməsiydi"

Kənan Novruzov: "Rusiya istəyir ki, yenidən özü "sükan arxasına keçsin", əvvəlki moderatorluq rolunu bərpa edə bilsin"

can əsgəri, zabiti dövlətimizi qorumaq üçün canını fəda etməyə hazırdır, necə ki, İkinci Qarabağ müharibəsində canlarını fəda etdilər".

Bəli, həqiqətən də bu gün əksər dünya dövlətləri postmüharibə reallıqlarını qəbul edib. Məsələn, bugünlərdə ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrovun Azərbaycanlı həmkarı Ceyhun Bayramov ilə keçirilən birgə mətbuat konfransında səsləndirdiyi fikirlərə diqqət yetirmək olar. Belə ki, Minsk qrupunun fəaliyyətini dayandırdığını elan edən Lavrov postmünaqişə həll prosesi üçün bazanın Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin üçtərəfli bəyanatı olduğunu qeyd edib: "Mövcud olan və illər boyu nəticəsiz müzakirə olunmuş bütün məsələlər 2020-ci ilin sentyabr-noyabr aylarında baş vermiş hadisələrdən sonra öz aktuallığını itirdi".

Beləliklə, mövzu ilə bağlı mövqeyini "Hürriyyət"lə bölüşən Cənubi Qafqaz Təhlükəsizlik və Sülh İnstitutunun sədri, Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini, politoloq Məhəmməd Əsədullazadə bildirib ki, Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrovun Azərbaycana səfəri xüsusilə Ermənistan-Azərbaycan arasında proseslərdə Kremlin aktiv rolunu artırmaqdan ibarətdir: "Demək olar ki, bu səfərin Azərbaycan üçün strateji əhəmiyyəti yoxdur. Cənubi Qafqaz regionunda sülh və təhlükəsizliyin təmin edilməməsi Moskvanın imperiya ambisiyalarını möhkəmləndirməyə hesablanıb. Ümumiyyətlə, Rusiyanın Azərbaycana ciddi təzyiq etmək üçün rıçaqları əlindən çıxıb və Bakı regionda kifayət qədər müstəqil siyasət həyata keçirir".

Cənubi Qafqaz Təhlükəsizlik və Sülh İnstitutunun sədri hesab edir ki, Ermənistanla Azərbaycan

arasında sərhədlərin delimitasiya və demarkasiya prosesinin sentyabr ayından start götürməsi gözlənilir: "Rusiya sərhəd komissiyasının növbəti dəfə başlayan prosesini tormozlaya bilməyəcək. Hazırda Ermənistan tərəfinin Laçın istiqamətində dövlət sərhədində atəşkəsi mütəmadi pozması əsasən strateji yüksəkliklərdə mövqe ələ keçirməyə hesablanıb. Bu da mənasız gedişdir və Ermənistan tərəfi ikitərəfli komissiyanın işini ləngidə bilməyəcək. Ermənistan müxalifətinin etiraz aksiyalarına gəldikdə, xalqın geniş kütləsinin dəstəyini ala bilmədiyindən bu prosesdə nəticəsiz oldu. Demək olar ki, Nikol Paşinyan üçün daxili təzyiqlər neytrallaşmış. Müxalifətin parlamentdən getmək xətti götürməsi mümkündür. Artıq müxalifətin əlində bir rıçaq qalıb. Ümumiyyətlə, Ermənistanda məhz Qarabağa görə xalqın etirazı gözlənilir. Xalq ikinci Qarabağ müharibəsində acı məğlubiyyətə görə yenidən müharibənin başlanmasında maraqlı deyil".

Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini onu da qeyd edib ki, prezident İlham Əliyevin Silahlı Qüvvələr Günündə hərbi geyimdə Laçın və Kəlbəcərə səfəri Ermənistanla mesajdır: "Sülh yoxdursa, erməni tərəfi danışıqları imitasiya edərsə, hərbi təzyiqlər qaçılmazdır. Avqustun əvvəlində Brüssel-də gözlənilən görüş ərəfəsində prezident bununla qarşı tərəfə mesaj verir".

"Bunlara riayət edilərsə münasibətlərdə gərginlik olmaz, əks halda Lavrov hər ay Bakıya gəlib, lehimizə təriflər yağdırsa"

belə, nəse dəyişməyəcək"

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoglu isə bu qənaətdədir ki, Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov Bakıdakı açıqlamalarında Azərbaycanla Ermənistan arasındakı mövcud durumu müsbət dəyərləndirməyə çalışdı: "Halbuki, müharibənin bitdiyi il yarımda ortada nə sülh sazişinin mətni, nə qarşılıqlı ərazi bütövlüklərinin tanınması, nə kommunikasiya xətlərinin açılması, nə də sərhədin müəyyənləşməsi var. Lavrovun Bakıda bizim üçün yeganə faydalı bəyanatı Minsk qrupunun bundan sonra fəaliyyətinin mümkün olmadığını təkrar bəyan etməsiydi. Bu da sırf Ukraynadakı müharibə və Qərbin Rusiyaya qarşı sanksiyalarıyla əlaqəlidir. Rusiya ilə gərginlik istəmirik. Bizə qarşı təxribatlar etməsinlər, əleyhimizə reportajlar yayımlamasınlar, erməni separatçıları müxtəlif yollarla cəsarətləndirməsinlər, 3 il yarımından sonra da 2020-ci il 10 noyabr bəyanatının bəndinə görə hərbiçiləri məmləkətimizi tərk etsinlər. Bunlara riayət edilərsə münasibətlərdə gərginlik olmaz, əks halda Lavrov hər ay Bakıya gəlib, lehimizə təriflər yağdırsa belə, nəse dəyişməyəcək".

"Ukraynadakı müharibə ilə əlaqədar olaraq Moskvanın Bakının dəstəyinə ehtiyacı var"

Beynəlxalq Münasibətlər və Diplomatiya Araşdırmaları Mərkəzinin eksperti Kənan Novruzov da hesab edir ki, Sergey Lavro-

siya Cənubi Qafqaz regionunda münasibətlərinin normallaşması prosesində Qərbin vasitəçiliyindən narahatdır. Rusiya Qərb ölkələrinin artıq təşəbbüsü ələ aldıqlarını görür. Rusiya buna mane olmaq niyyətindədir".

Ekspertin fikrincə, şimal qonşumuz istəyir ki, yenidən özü "sükan arxasına keçsin", əvvəlki moderatorluq rolunu bərpa edə bilsin: "Elə ona görə də Minsk qrupuna alternativ olaraq Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderləri arasında imzalanmış sənədin baza prinsiplərini xatırladıb. Bu, açıq-aydın Kremlin bölgə ilə bağlı maraqlarına və Azərbaycanla münasibətlərə yüksək əhəmiyyət veridiyini işarədir. Lavrov "mövcud olan və illər boyu nəticəsiz müzakirə olunmuş bütün məsələlər 2020-ci ilin sentyabr-noyabr aylarında baş vermiş hadisələrdən sonra öz aktuallığını itirdi" cümləsi ilə isə əslində Azərbaycanın 44 günlük savaşda Minsk qrupunun işini gördüyünü etiraf etdi. Rusiya XİN başçısının mətbuat konfransı zamanı Azərbaycanın müharibəyə dair neytral mövqeyini yüksək qiymətləndirməsi də birbaşa olaraq rəğbət qazanmaq, xoşa gəlmək üçündür. Təmaslar bundan sonra da davam edəcək. Yaxın günlərdə liderlər arasında telefon danışıqlarının olacağı da mümkündür. Bütün hallarda indi Bakı ilə Moskva arasında iki əsas müzakirə predmeti var: Qarabağ və Ukrayna. Birinci məsələ daha çox bizim, ikinci isə Rusiyanın maraqları çərçivəsindədir. Azərbaycan bu məsələdən istifadə edərək regiondakı sülh və sabitlik üçün nəticəyönümlü addımlar ata bilər".

Vazeh BƏHRAMOĞLU

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi

Şübhə yoxdur ki, həm toplum, həm də dövlət olaraq qonşuluq münasibəti istər siyasi, istər iqtisadi, istər də mədəni sahədə qabarıq formada əks olunur. Görünür, məhz bu səbəbdəndir ki, Azərbaycan dövləti qonşularıyla əlaqələrinə hər zaman diqqətli yanaşmış, bu sahədə konstruktiv yanaşma ortaya qoyub.

Qonşu ölkələrlə normal münasibət həm də dövlətin öz güvənliyi, təhlükəsizliyi üçün önəmlidir. Ən azı ona görə ki, zərbənin sənə qonşudan dəyməyəcəyinə əmin olmalısan. Bu nüans həm də dövlətlərin imiclərini formalaşdırmaq baxımından önəmlidir.

Amma gəlin görək, Azərbaycan bütün qonşularına qarşı yürütdüyü siyasətə adekvat cavab ala bilər? Məsələn, 2008-ci ilin 8 avqust müharibəsində NATO, ABŞ kimi Qərbi müttəfiqlərinin, belə demək olarsa, Moskvanın qarşısında tək qoyduğu və lakin Azərbaycanın əvvəldən axıradək yanında durduğu Gürcüstanı götürək. O Gürcüstanı ki, Bakı-Tiflis-Ceyhan beynəlxalq tranzit-kommunikasiya dəhlizi onun iqtisadi asılılıqdan xilas olmasında hələ də önəmli rol oynayır. Bundan əlavə, Azərbaycan həm investisiyalarla, həm də müxtəlif layihələrdə Gürcüstanı yer verməklə, onun iqtisadi rifahına töhfələr verməkdədir. Bəs, əvəzində "Gürcü arzusu" hökuməti Azərbaycana qarşı hansı siyasəti sərgiləyir? İqtisadi faydası bir tərəfə qalsın, yuxarıda qeyd etdiyimiz qonşuluq prinsipinə uyğun olaraq Azərbaycanın suverenliyinin, milli və dövlət təhlükəsizliyinin qorunmasına hər hansı töhfə verirmi? Yoxsa, əksinə, Azərbaycana qarşı heç zaman xoş niyyət sər-

Gürcüstan üzərindən Az

Rəsmi Tiflis bu dəfə də İran-Ermənistan birliyinin yanında yer alır...

giləməyən digər qonşularla bir səfərdə yer alır?

Əlbəttə, Gürcüstanda zaman-zaman azərbaycanlılarla bağlı süni problemlərin meydana çıxdığı kimsəyə sirr deyil. İlk öncə onu deyək, tarixi türk torpağı olan Borçalıda toponimlərin dəyişdirilməsi hələ ölkənin birinci prezidenti Zviad Qamsaxurdiyevin hakimiyyəti dönməndən özünü göstərmişdir. İkinci prezident Eduard Şevardnadze zamanında da bu tendensiya davam etdi və bir çox kəndlərimizin adı dəyişdirildi, mədəniyyət abidələrimiz gürcüləşdirildi və s. Baxmayaraq ki, bu addım 2006-cı ildə qüvvəyə minən Avropa Şurasının Milli Azlıqların Müdafiəsi Üzrə Çərçivə Konvensiyasına ziddir.

Gürcüstanın azərbaycanlılara qarşı ayrı-seçkiliyi soydaşlarımızın yaşadığı bölgələrdə torpaq problemlərinin, iqtisadi sferadakı ayrı-seçkiliyin, təhsil sahəsindəki problemlərin, Borçalı azərbaycanlıları arasında yüksək işsizlik səviyyəsinin mövcud olmasında, eləcə də azərbay-

canlılara inzibati və yerli idarəetmə orqanlarında yaradılan süni maneələrdə, "dil probleminə görə" hökumət strukturlarında iş tapma imkanlarının təmin olunmamasında da özünü göstərməkdədir. Zaman-zaman Gür-

canlılara qarşı yalnız özü diskriminasiya siyasəti yeritmir, bu prosesə İran və Ermənistanı da qatıb. Rəsmi Tiflis farslar və ermənilərlə əl-ələ verərək soydaşlarımızın Azərbaycan dövlətinə qarşı "məzəh düşməni"ne çev-

sini Gürcüstan hakimiyyətinin təşkil etdiyi haqda səhiv informasiyalar var. Əlbəttə, burada Tehranın da öz marağı olduğundan, həmin aksiyaları İran və Gürcüstanın Azərbaycana qarşı "birgə savaşı" da hesab edə bilərik.

Üstəlik, Gürcüstan hakimiyyəti İranın əli ilə təkəcə Azərbaycanı hədəfə almır, Borçalıda yaşayan soydaşlarımıza qarşı da illərdir öz məkrli planını həyata keçirməkdədir. Məsələn, "şər mollaları"nın əli ilə soydaşlarımızı narkotik aludəçiliyinə düşür edib onların manqurt, siyasi, milli hədəfləri olmayan, mənəvi dəyərləri aşındırılmış topluma çevrilməsinə dəstək verir.

Məlumdur ki, istər Ermənistan, istərsə də İran xəttinə bağlı fitnə ocaqları illərdir Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın bütün mənələrdə məhvəyə çalışır. Onların diskriminasiya siyasətinə məruz qalmasına şərait yaradılır. Söhbət ondan gedir ki, İran illərdir azərbaycanlılar yaşayan hər bir kənddə özünün içində türk nifrətindən qaynaqlanan, fars-şie heyranlığı ilə pərdələdiyi məzəh təlqinini aşılayan hücrələrini yaradıb. Əlbəttə, Azərbaycana və məntiqə dünyanın hər hansı guşəsində yerləşməsindən asılı olmayaraq istənilən azərbaycanlıya "nifrət qusan" İran din adı altında kəşfiyyət ocaqları qurub. Aydınadır ki, dini təəssübkeşlik sıradan in-

cüstanın başqa kiçik etnik xalqları ilə bu ölkənin ikinci böyük toplumu olan azərbaycanlıların üz-üzə qoyulması da sıradan, təsadüfi məsələ deyil. Dmanisdə svanlarla azərbaycanlılar arasındakı qalmaqlı xatırlamaq üçün yaddaşımızda çox uzağa getmək lazım deyil. Əsəyişin təmin olunması üçün tədbir görülməsi zəruri olsa da, qəribədir ki, həmin qalmaqlı törədən svanlar cəzalandırılmadı.

Çox təəssüf ki, Gürcüstanın mövcud hakimiyyəti azərbay-

rilməsində əlindən gələni əsirgəmir. Azərbaycandan işi keçdiyinə görə bu siyasəti açıq şəkildə apara bilməyən "Gürcü arzusu" pərdə arxasında İranın, bəzi hallarda isə Ermənistanın əli ilə "hücuma keçir". Bu yaxınlarda Azərbaycanın Gürcüstandakı səfirliyinin qarşısında "dini tələblərlə" keçirilən aksiya da məhz bu qəbildəndir. Hansı ki, ilk baxışdan bu aksiyanın arxasında İran xüsusi xidmət orqanlarının durduğu güman edilərsə, əslində, bu piketin keçirilmə-

sanların azdırılması, İran kəşfiyyat orqanlarının toruna salınması üçün “ideal” tələdir. Çünki mis-siyası məsum olan, din adı altın-da fars irqçiliyini təlqin edən şe-lyin hücrələri vasitəsilə insanla-rın beynini zəhərləmək, kəşfiy-yat işi aparmaq sadə insanlarda şübhə oyatmır. Gürcüstandakı azərbaycanlı kəndlərində yüz-lərlə gənc molla rejiminin toruna düşüb ki, bu məsələdə Gürcüs-tan hakimiyyətinin marağı da az deyil. Bu ölkədə yaşayan gənc-lərimiz kütləvi şəkildə İranın müxtəlif şəhərlərinə, o cümlədən Qum və Məşhədə “dini təhsil al-mağa”, daha açıq “beyin yuyul-ma əməliyyatı” üçün aparılır. Burada həmin gənclər “verbov-ka” olunur və qısa zamanda “di-

Gürcüstandakı “dominant türk milləti” kimi kökü kəsilsin.

Bu çirkin niyyətlə Gürcüstan hakimiyyəti həm də azərbaycan-lıları narkotik asılılığı bataqlığına itələyib, onları istədikləri səmtə yönəltmək məqsədi güdür. Kim zəmanət verə bilər ki, sabah, o biri gün həmin soydaşlarımız “sapı özümüzdən olan baltalar” kimi İran cərgələrindən dövləti-mizə “dış qıcırdan” Taleh Bağır-zadə kimi agentlərə dönməyə-cək?

Diqqət edin, İran içindəki aşağılanmalara, milli təhqirə məruz qalan, milli azadlıq eşqiylə yanan güneylilərin qisasını Borçalıdakı, eləcə də Azərbay-candakı soydaşlarımızı öz mis-sionerlərinə çevirməklə almağa

Azərbaycana qarşı savaş...

ni manqurtlar”a çevrilirlər. Son-radan həmin gənclər geri qayta-rılır və onların hər biri “fars-rafi-zi missionerləri”nə çevrilərək İranın maraqlarına xidmət edir. Bu, faktiki Borçalıda İranın “zə-hərli ordu”suna çevrilməkdir.

İranın hücrələri rolunu isə Qum və Məşhəd məktəbini keç-miş mollaların oturduğu məscid-lər oynayır. Beləliklə, İran zəhə-ri azərbaycanlıların beynində məskən salır. Söhbət ondan ge-dir ki, ortada İranın Borçalıda yaşayan soydaşlarımızın Azər-baycan və Türkiyə ilə bütün bağlarını qoparmaq siyasəti var. Çox təəssüflə deməli ki, son on il ərzində İran bu siyasətə qismən nail ola bilib.

Ən acınacaqlısı odur ki, İran bu istiqamətdə həm də erməni xətti ilə işləyir. Onsuz da ermə-nilər İranla əlbir olub illərlə Azər-baycana və azərbaycanlılara qarşı çox məkrli siyasət apar-maqladırlar. Üstəlik, təəssüflə bildirək ki, Gürcüstandakı soy-daşlarımızın bir çoxu erməni-fars kəşfiyyat şəbəkəsinin toru-na düşərək Azərbaycan dövləti-nə qarşı radikal çıxışlar edir, hə-dələyici tonda bəyanatlar verir-lər. Bu baxımdan, molla rejimi-nin təbliğatı ilə zəhərlənən in-sanlarımızın yalnızca beyni yu-yulmur, Gürcüstanın məhz azər-baycanlılar yaşayan bölgələrində açıq-aşkar narkotik satışı da tüğyan edir ki, burada da Gür-cüstan hakimiyyəti məqsədli olaraq önleyici mövqe nümayiş etdirmir. Çünki hakimiyyətin də marağındadır ki, azərbaycanlılar kütləvi şəkildə indi narkobazar-da dəbdə olan “patı” aludəçisinə dönsün, soydaşlarımızın geni məhv olsun, fiziki və mənən “özünüməhv” mexanizmi ilə

Bu proses hələlik nəzarətdə olsa da, gələcəkdə onun dövlətimiz üçün ciddi təhlükəyə çevrilməyəcəyinə zəmanət yoxdur. Unutmaq olmaz ki, proses yalnız narkoticarət və məzhəb təəsüübkeşliyindən ibarət deyil. Oyun çox böyük-dür. Bu, yüz illərdir bitməyən fars-türk rəqabətinin əks olun-duğu, çarpışdığı İran-Turan savaşdır...

cəhd edərək, “bizim əlimizlə bi-zə qarşı” döyüşür. Dövlətimizə qarşı çirkin savaşda “çörəyimizi yeyib bizə xain çıxan” Gürcüs-tansa İranla “vəhdət”də birləşir. Çünki Gürcüstan hakimiyyəti “bir daşla bir neçə quş” vurdu-ğunu düşünür.

Gürcüstanın Axalkalaki böl-gəsində ermənilərin hər cür ən-dazəni aşmasına baxmayaraq “Gürcü arzusu” hakimiyyəti ermənilərə daha tolerant yanaşır. Üstəlik, Rusiya tərəfindən işğal olunan Abxaziyanın erməniləş-dirilməsinə, erməni amilinin fak-tiki Gürcüstanın dövlət təhlükə-sizliyinə, suverenliyinə təhdidə çevrilməsinə baxmayaraq. Hətta “Gürcü arzusu” hakimiyyəti erməni təhlükəsinə qarşı o qədər

tolerantdır ki, milli asayişə təhdid olan ermənilərə İranın ma-şası olaraq “meydan sulamağa” hər cür şərait yaradıb. Belə de-sək, Gürcüstan hakimiyyəti öz aləmində hələ ki, ikinci dominant azərbaycanlıları ermənilərlə neytrallaşdırır.

Gürcüstan hakimiyyətinin Borçalıda narkotik alverinə “ya-şıl işıq” yandırmasının başqa səbəbləri də var. “Gürcü arzu-su” bu mexanizmi soydaşlarımız-a qarşı düşünülmüş şəkildə tət-biq edərək, bununla həm də de-moqrafik balansın tənzimlənmə-sinə, soydaşlarımızın sayının azaldılmasına cəhd edir. Və təəssüf ki, Gürcüstan hakimi-yətinin dövlətimizə, soydaşları-mıza qarşı ədavəti get-gedə da-ha yüksək zirvələri “fəth edir”.

Digər tərəfdən, həm də orta-da bir Türk faktoru var. Hansı ki, Azərbaycanın regionda söz sa-hibinə çevrilməsini, qardaş Tür-kiyənin dünyada artan nüfuzu-nu, ümumilikdə isə Türk yüksəli-şini həzm edə bilməyən, bundan hüceyrələrinə qədər vəsvəşəyə düşən qüvvələr, o cümlədən qonşu dövlətlər olan İran, Ermə-nistan və Gürcüstan konturları cızılan yeni geosiyasi düzəndə öz yerini tutmağa, öz sözünü deməyə çalışan Türk amilindən narahatçılıq keçirirlər. İranın si-masında özünü biruzə verən şə-r güclər Turanın Mərkəzi Asiyaya doğru açılmaqda olan əsas da-yaq nöqtəsi Azərbaycana bada-laq vurmağa, onu hər vəchlə durdurmağa cəhd edirlər.

Çox təəssüflə qeyd etməliyik ki, hazırkı Gürcüstan hakimiyyə-ti İranın Azərbaycana (pərdə ar-xasında isə Türkiyəyə) qarşı şə-r planlarının Borçalıda həyata ke-çirilən hissəsinə açıq şərait ya-radır, Tehranın çaldığı “İran tər-anələri”nə oynayır. Tiflisə ən çətin zamanlarında dayaq olmuş dövlətimizə və soydaşlarımıza qarşı “Gürcü arzusu” düşmənçi-lik siyasəti yürüdür, onu parçala-yıb udmağa, “həzm-rabedən keçirməyə” çalışan, Abxaziyaya göz dikən, fars fitnələrinə tam

miqyasda alət olan ermənilərlə əlbir olaraq “öz oturduğu budağı kəsir”.

Açıq görünür ki, fars-narko-molla rejiminin Azərbaycana - soydaşlarımıza duyduğu kin-kü-dürət çoxdan Gürcüstan haki-miyyətinə sirayət edib. Odur ki, bu gün Gürcüstanda durum çox ciddidir və “SOS” signalı vermə-yin zamanıdır. Heç də təsadüfi deyil ki, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, Tiflisdəki Azərbaycan səfir-liyi qarşısında keçirilən aksiyada da Borçalıda yaşayan beyni zə-hərlənmiş gənc azərbaycanlıla-rın Azərbaycan dövləti əleyhinə səsləndirdiyi şüarların şahidi ol-duq. Onların hər biri özlərini bir Azərbaycan türkü kimi deyil, bziə düşmən olan erməni və fars milləti ilə eyni cərgədə dayanan fərdlər kimi aparırdılar. Azər-baycana qarşı kin-küdurət, nifrət qusurdular. Onların sərgilədiyi tövr mənən, genetik tellərlə bağ-lı olduğu Azərbaycana qarşı fars İranının diqtə etdiyi, körüklədiyi düşmənçilik mövqeyi idi. Bu du-rumda Azərbaycan dövləti təbii ki, qabaqlayıcı addımlar atmalı-dır. Bir daha qeyd etməyi özü-müzə borc bilirik ki, bu gün Azərbaycana qarşı Gürcüstan-dan üzərindən böyük bir savaş elan olunub. Bu narkotik savaş-ıdır, bu içində fars millətçiliyinin məzhəb donuna büründüyü din savaşdır. Bu, son məqsədi ilkin mərhələdə Gürcüstandakı azər-baycanlıların millət kimi kökünün kəsilməsini, genofondumuzun sonuna çıxılmasını, millət kimi yox olmağımızı hədəfləyən sa-vaşdır. Gürcüstan hakimiyyəti isə bu prosesdə gizli olaraq er-məni-fars şəbəkəsi ilə əlbirdir.

Əlbəttə, bu proses hələlik nəzarətdə olsa da, gələcəkdə onun dövlətimiz üçün ciddi təh-lükəyə çevrilməyəcəyinə zəma-nət yoxdur. Unutmaq olmaz ki, proses yalnız narkoticarət və məzhəb təəsüübkeşliyindən ibar-ət deyil. Oyun çox böyükdür. Bu, yüz illərdir bitməyən fars-türk rəqabətinin əks olduğu, çarpışdığı İran-Turan savaşdır.

Ülviyyə ŞÜKÜROVA

P.S. Mövzunu davam et-dirəcəyik.

Yaxın günlərdə "Azəriqaz"da aparılan yoxlamalar, Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən həyata keçirilən istintaqla bağlı açıqlamalar veriləcəyi gözlənilir. "Hürriyyət"ə məlumat verən mənbə iddia edir ki, yoxlamalarla bağlı artıq ilkin olaraq dindirilənlər də var. Hələlik həbs edilənlərin olub-olmaması barədə hər hansı bir açıqlama verilmir. Lakin iddia olunur ki, həbslər "Azəriqaz" rəhbəri Ruslan Əliyevin yaxın çevrəsində baş verib və böyük ehtimalla baş verən neqativlərlə bağlı olaraq sədrin də sorğu-sual edilməsi gözləniləndir.

İlkin ehtimallara əsasən, Ruslan Əliyevin yaxın çevrəsində olan, qohumları, dostları və tələbə yoldaşlarından ibarət komanda üzvləri də sorğuya çəkilir.

Bundan başqa, qəzetimizə daxil olan informasiyalarda bildirilir ki, "Azəriqaz"da baş verən neqativ məqamlarla bağlı SOCAR-ın Müşahidə Şurasının üzvləri də fəvqəladə qaydada toplanıblar. Qurumun maliyyə vəziyyəti, qarşılıqlı kreditor və debitor borclarla bağlı araşdırmalar aparılıb. Ortaya çıxan ciddi nöqsanlarla bağlı müvafiq olaraq hesabatlar da hazırlanıb.

İlkin informasiyalara əsasən, "Azəriqaz"da Ruslan Əliyevə yaxınlığı ilə tanınan bir neçə yüksək vəzifəli şəxs bu günlərdə işindən uzaqlaşdırılsa da, bu barədə rəsmi olaraq heç bir açıqlama verilməyib.

"Hürriyyət" olaraq sözügedən qurumda aparılan yoxlamaların sonucu və detalları barədə məlumat vermişdik. Redaksiyamıza daxil olan yeni məlumatlara əsasən, daha çox piar sektoruna vəsait ayıran və öz şəxsi imicini formalaşdırmağa çalışan Ruslan Əliyevin gizli bir planı da varmış.

Belə ki, sədr daha çox "şəffafliq", "ictimaiyyətə açıq" sloganları ilə obraz formalaşdırmağa çalışsa da, əslində, "Azəriqaz"ı SOCAR-dan ayırmağa nail olmağa çalışıb.

Məlumatla görə, Əliyevin bu populizmi ölkə rəhbərliyindən daha çox SOCAR rəhbərliyinin diqqətini cəlb edir. Bizə verilən informasiyada qeyd edilir: "Azəriqaz" İstehsalat Birliyinin sədri Ruslan Əliyev daha çox diqqəti cəlb etməyə çalışır. O, gah abonentlərlə canlı yayımda özü əlaqədə olur və onların şikayətlərini dinləyir, gah da şəhid ailələrini ziyarət edərək, diqqət cəlb etməyə çalışır. La-

Ruslan Əliyev "Azəriqaz"ı dostlarına, qohumlarına işlədir

Əhali borcla yüklənir, sədrin müavini istilikxanalarına pulsuz qaz çəkdirir

kin "Azəriqaz" İstehsalat Birliyi sədrinin populizminə baxmayaraq, "Azəriqaz" hələ də vətəndaşların ən çox şikayətçi olduğu xidmət sahələrindən biridir. Xüsusən sayğaclarla bağlı problemlər və sayğacla artıq sərfiyyat yazması ilə bağlı tükənməyən şikayətlər "Azəriqaz" şefinin populizmini bir qədər kölgədə qoyur. Buna baxmayaraq, Ruslan Əliyev mətbuatın diqqətində olmaq və ölkə rəhbərliyinin diqqətini cəlb etmək üçün əlindən gələn hər şeyi edir.

Bununla belə, xəbərlərə görə, "Azəriqaz" İstehsalat Birliyindən şikayətlərin artması onun Mikayıl Cəbbarovun yanında etimadını azaldan faktor olmaqda davam edir.

Bəzi məlumatlara görə isə, SOCAR rəhbərliyi Ruslan Əli-

Bəzi məlumatlara görə isə, SOCAR rəhbərliyi Ruslan Əliyevə fundamental zərbə vura bilmək üçün "Azəriqaz" İstehsalat Birliyində daxili yoxlamaya start verib. Bu yoxlamaların nəticəsi isə SOCAR-ın Müşahidə Şurasında müzakirə olunacaq. "Azəriqaz"da başlanılan yoxlamalar çərçivəsində saxlandığı deyilən, qurumun baş direktorunun istismar üzrə müavini Cahid Hüseynli haqda redaksiyamıza yeni məlumatlar daxil olub.

Yevə fundamental zərbə vura bilmək üçün "Azəriqaz" İstehsalat Birliyində daxili yoxlamaya start verib. Bu yoxlamaların nəticəsi isə SOCAR-ın Müşahidə Şurasında müzakirə olunacaq.

"Azəriqaz"da başlanılan yoxlamalar çərçivəsində saxlandığı deyilən, qurumun baş direktorunun istismar üzrə müavini Cahid Hüseynli haqda redaksiyamıza yeni məlumatlar daxil olub.

C.Hüseynli ilə bağlı məlumatı verən mənbənin sözlərinə görə, müavinin Salyan rayonunda hektarlarla sahədə istilikxana kompleksləri var: "Əhaliyə yazdıqları borcu həmin istilikxanalarda işlətdikləri qazın əvəzində yükləyiblər. Cahid Hüseynli həm də "Azəriqaz" İB-nin baş direktoru Ruslan Əliyevin tələbə yoldaşdır. Bəzi məlumatlara görə, Salyandakı istilikxana komplekslərində şərikdirlər".

Qeyd edək ki, Cahid Hüseynovun bir qardaşı da vaxti-

zılması və haqsız yerə yüklənməsinə dair açıqlamasından sonra "Azəriqaz"ın mühasibat-maliyyə hesablaşmaları ilə bağlı ortaya ciddi nöqsanlar çıxıb. Məhz müvafiq olaraq araşdırma aparın qurumların hərəkəti keçməsi ilə dövlətdən alınan maye qazın normadan aşağı təzyiqlə vətəndaşlara satılması halları ortaya çıxıb.

Redaksiyamıza danışan sabiq "Azəriqaz" mənsublarından biri iddia edir ki, aşağı təzyiqlə nəzərdə tutulan həcmdən az maye qaz borulara vurulur. Lakin müvafiq olaraq sənədləşmələrdə normaya uyğun təzyiq və həcm satış sənədlərində göstərilir. Bəzən heç bir səbəb olmadan "texniki problem", "qəza baş verib" kimi səbəblər göstərək "Azəriqaz"

rəhbərliyi nəzərdə tutulan dövr üzrə yaşayış massivlərinə qaz verilişini dayandırır. İddialara əsasən, əslində isə, bu "kəsinti" zamanı sənədlərdə göstərilmir və sərfiyyat olaraq rəsmiləşdirilir.

Məlumat verən şəxs bildirir ki, əgər abonentin qazı kəsilsə, "qaynar xətt"ə müraciət edilir. "Qaynar xətt"dən isə "qəza baş verib" cavabı verilir. Əgər abonent israr etsə ki, qəza hələ baş verib, necə baş verib bu zaman heç bir cavab almaq mümkün deyil. Çünki adətən belə "qəzalar" baş vermir. Gerçəkdə də hər hansı bir texniki qəza baş vermir. Lakin abonentlərə həmin kəsinti zamanı fasiləsiz qaz təminatı həyata keçirildiyinə dair sənədləşmə aparılır. Əvəzində vətəndaşların sayğacla əlavə xərclər yüklənir və beləliklə "Azəriqaz" SOCAR qarşısında öhdəliklərini "yerinə yetirmiş" olur.

Aparığımız araşdırmalar zamanı məlum olub ki, qurumun cari il üzrə rəsmi açıqlamalarına görə cari ildə qaz itkilərinin həcmi 2.2 faiz azalıb. Əvəzində isə vətəndaşlara əlavə borcların yazılması ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 3 dəfədən çox artıb.

Bütün bu kimi faktlarla bağlı olaraq artıq bir neçə qurum araşdırmalar aparıb. Belə ki, bəzi məmurların dövlətin vətəndaş üçün ayırdığı mavi qazı öz biznesinə pulsuz aldığına dair ortaya çox mühüm faktlar çıxdığı iddia olunur.

Bütün bu iddialarla bağlı olaraq "Azəriqaz"ın da mövqeyini dinləməyə hazırıq.

İqtisadiyyat şöbəsi

Ömür axan çaya bənzhəyir. Yaşadığımız hər gün həyat yollarının əyri və hamar hissələrindən keçib, min bir maneəni aşırıq. Yaşadığımız ömrün tək özümüz üçün deyil, cəmiyyət, vətən, xalq üçün əhəmiyyət kəsb etməsi üçün çalışırıq. Əslində tək özümüz üçün verilən ömrü başqaları üçün də yaşamağa çalışırıq. Bir də öz ömründən keçənlər var. Vətən, xalq, torpaq, bayraq uğrundan canından keçib əbədiyaşarlıq qazananlardan biri də İsmayılzadə Məhəmməd Füzuli oğludur.

Məhəmmədin adını duyan-da gözlerim önündə ilk onun nurlu siması canlanır. Allahın ilmə-ilmə nəqş etdiyi bəndə qüsursuz olduğu üçün də şəhadətə ucaldı. Böyük üreyn sahibinin şərəfli ömrü yoluna nəzər salarkən o qəhrəmanın vətən sevgisinə aşıq olmamaq mümkün deyil.

Azərbaycanın döyünən üreyni, cənnət məkana bənzhətdiyimiz Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şərur rayonunun Yengicə kəndində qızmar bir yay günü 10 iyun (sənədlərdə 12 iyun) 1996-cı ildə bir oğul dünyaya göz açmışdır. Doğulanda çöhrəsinə həkk olunan nur ətrafı aydınlatmışdır. Çöhrəsinə yansıyan o nur Məhəmməd adı ilə tamamlanmışdır.

Məhəmməd ümid idi, xoş günlərin səbəbkarı idi. 1997-ci ildə Məhəmmədin ailəsi Bakı şəhərinə köçən zaman övladlarının gələcəkdə önəmli bir insan olmağı üçün lazımi addımlar atmışdılar.

Ailəsinin tək oğul payı 2003-cü ildə Bakı şəhər Suraxanı rayon 317 sayılı tam orta məktəbə qədəm qoymuşdur. Məhəmməd orta məktəbdə oxuyarkən də hər kəsin rəğbət və hörmətini qazanmışdır. Yəqin ki, onun qəlbinin gözəl olması səbəbindən hər zaman yolu dəyər verməyi bacaranlarla kəsişmiş. Beləcə ən gözəl, qayğısız illəri Məhəmməd 2014-cü ildə başa vurmuşdur.

Məhəmmədin də qəlbində bənzhərsiz olan vətən sevgisi yer etmişdir. Hələ uşaqlıqdan böyümək və vətən keşiyində durmağa can atmışdır. O həmin arzusuna 2014-cü ildə çatmışdır. Vətən keşiyini dün-

Atasının getdiyi yolu tamamlayan oğul

Füzuli müəllim oktyabrın 25-də Məhəmməd ilə danışanda heç təxmin belə etmirdi ki, o danışiq son danışiqdır. Elə həmin gün Məhəmməd neçə-neçə vətən oğlu kimi Füzuli rayonunun azadlığı uğrunda candan keçmiş, 26 oktyabrda Dədə Qorqud məzarlığında əbədi olaraq torpağın qoynuna köçmüşdür...

yaya göz açdığı Naxçıvan Muxtar Respublikasında çəkən Məhəmməd Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin keşfiyyətçisi kimi xidmət etmişdir. Xidmət etdiyi zaman keçirilən yarışların qalibi kimi Diploma layiq görülmüşdür. Çıxdığı hər yolu müvəffəqiyyətlə tamamlayan vətən oğlu həqiqi hərbi xidmətini də uğurla tamamlamışdır.

Məhəmməd incəsənətə meyilli bir gənc idi. Elə o səbəbdən də hərbi xidməti başa vurduqdan sonra 3 il heykəltaraş atasının yanında çalışmışdır. Xaricdə təhsil almaq arzusunda olan Məhəmməd 2019-cu ildə Türkiyədə Kütahya Dumlupınar Universitetinə qəbul olmuşdur.

Füzuli müəllimin, Miranə xanımın bütün valideynlər kimi Məhəmmədlə bağlı çox arzuları olmuşdur. Ancaq Məhəmmədin ömrü o arzulara çatmağa yetməmişdir. Məhəmməd təkəcə öz arzusuna, Qarabağın azad olunması arzusuna çatmışdır. Elə Vətən müharibəsi

başlayan zaman o arzusunun yollarında can vermək üçün universiteti yarımçıq qoymuş və könüllü olaraq döyüşlərə qatılmışdır.

Məhəmməd atasının yolunun layiqli davamçısıdır. Hələ I Qarabağ müharibəsi zamanı Füzuli müəllim 1992-ci ildə Həştərxandan vətənə dönmüş, 1993-cü ilə qədər Qarabağın azadlığı üçün mücadilə və mübarizə aparmışdır. Lakin o zaman Qarabağı düşmən pəncəsindən xilas etmək mümkün olmamışdır. İllər sonra eyni addımı Məhəmməd atmış və atasının yolunu sona qədər getməkdə qərarlı olmuşdur. Atasının adını daşıdığı Füzuli rayonunun azadlıq mübarizəsində son nəfəsinə qədər silahı yerə qoymayan qəhrəman dəfələrlə yaralanmasına baxmayaraq getdiyi haqq yolunu geri dönməmişdir. Hətta atılan güllələrin birinin onun başındakı kasqaya dəyməsi də onun gözünü qorxutmamışdır.

Füzuli müəllim oktyabrın

25-də Məhəmməd ilə danışanda heç təxmin belə etmirdi ki, o danışiq son danışiqdır. Elə həmin gün Məhəmməd neçə-neçə vətən oğlu kimi Füzuli rayonunun azadlığı uğrunda candan keçmiş, 26 oktyabrda Dədə Qorqud məzarlığında əbədi olaraq torpağın qoynuna köçmüşdür. Dəfn mərasimində yerdən göyə ucalan ana fəryadı üreklərə dağ çəkmişdir. Oğlunun gülüşünü səadət, xoşbəxtlik bilən Miranə ana həmin duyğuları oğul məzarında dəfn etmişdir. Bir ata oğulsuzluğa, bir bacı qardaşsızlığa, bir ana ümitsizliyə qucaq açmışdır.

Əsgər İsmayılzadə Məhəmməd Füzuli oğlu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin əmrinə əsasən şəhid olduğdan sonra "Cəsur döyüşçü" medalı, "Və-

Baloğlan oğlunun doğmaları tərəfindən bir zamanlar Məhəmmədin təhsil aldığı Kütahya Dumlupınar Universitetinə təqdim olunub. Şamilin ailəsi həmin xəbəri mənimlə bölüşdüündə bu addımın təsadüf olmadığına, şəhidlərimizin ruhlarının atdığımız addımlardan xəbərdar olduğuna bir daha şahid oldum.

ŞƏHİD MƏHƏMMƏD

Sən ata yolunu qürurla gedib,
Azadlıq kəlməsin qan ilə yazdın.
İllərdi tökülən nahaq qanların,
Qisasın almaqdı ən böyük arzun.

O arzu yolunda neçə arzunu,
Sən fəda elədin, şəhid Məhəmməd.
Dan yeri söküldü bir payız günü,
Vətən səmasından çəkildi zülmət.

Atanın, ananın tək oğul payı,
Sildin vətənimin ağlar gözünü.

tən uğrunda" medalı, "Füzulinin azad olunmasına görə" medalı və "Cəbrayılın azad olunmasına görə" medalı ilə təltif edilib.

Bəzən həyatda elə təsadüflər yaşanır ki, bir təsadüf olduğuna inanmırsan. Məhəmmədlə bərabər Naxçıvandan olan 155 qəhrəman şəhidin həyatından bəhs etdiyim "Vətən Fədailəri: Naxçıvan şəhidləri" kitabı şəhid Babayev Şamil

Könüllü əsgərtək döyüşə gedib,
Vətən fədaisi etdin özünü.

Haqqın ödənməzdir, vətənin oğlu,
Adın vətən qədər əzizdir bizə.
Cismini torpağa əmanət etdik,
Adın həkk olunub üreyimizə.

Verdiyin sonuncu nəfəsin ilə,
Can verən vətənə can olmusan sən.
Məhəmməd, əzmini duyanlar deyir,
"Vətənin övladı, sənə min əhsən."

Manya SƏXAVƏTQIZI

24 iyun Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında önəmli mövqeyi olan, sabiq Prezident Əbülfəz Elçibəyin anadan olduğu gündür. Onun haqqında olan düşüncələrimi hörmətli oxucularla bölüşməyi özümə mənəvi borc bilirəm.

Ramazan SİRACOĞLU

Əbülfəz Elçibəy, keçən əsrin 70-ci illərindən bu günədək ictimai-siyasi gündəmdə öz mövqeyini qoruyub saxlamaqdadır. Onu tanıyıb bilənlər, sevenlər, təqdir, tənqid, təhqir edənlər, hətta Elçibəy adını qışqarıqla qarşılayanlar arasında həm özümüzdən olanların, həm də başqalarının sayı-hesabı bəlli deyil. Lakin əminəm ki, sevenləri, təqdir edənləri, ardıcılıarı ona nifrət bəsləyənlərdən dəfələrcə çoxdur.

Əbülfəz bəyi universitetdə oxuduğum ilk günlərdən tanımışdım. Bir təsadüfdən sonra, sözün əsl mənasında, onun çoxsaylı ardıcılarından biri oldum.

Yaxşı yadımdadır: oktyabr ayının 29-u, həftənin birinci günü idi. Bizi dərindən çıxarıb Universitetin Yuxarı binasına (bizim fakültə o zaman Kommunist (indiki İstiqlaliyyət) küçəsi, 8-də yerləşirdi və Universitetin əsas binası Yasamalda P. Lumumba, 23-də (indiki Z. Xəlilov, 23) olduğundan oranı belə adlandırırdılar), 7 noyabr nümayişində sıra ilə addımlamağı öyrətmək üçün oraya "marşirovka"ya göndərmişdilər. Yuxarı binaya getməzdən əvvəl nahar üçün "Azərnəşi"nin arxa tərəfində "kəşf elədiyim" xudmani kafeyə girdim. Rafiq müəllimlə (İsmayilov) Əbülfəz bəyi içəridə görəndə, geri qayıtmaq istərkən, Rafiq müəllim məni səslədi: "Bura gəl, bura gəl".

İstər-istəməz, onlara yaxınlaşıb salam verdim. Rafiq müəllim həra gətdiyimlə maraqlandı. Çəkine-çəkine "marşirovka"ya dedim. Rafiq müəllim "otur nahar elə, sonra gedərsən, marşirovka qaçmır" deyib, Əbülfəz müəllimə tərəf döndü: "Anamın şagirdi olub, indi də bizim tələbəmizdir".

Əbülfəz bəy gülümsündü: "Şiyanısan?"

Sevincək "bəli" dedim. Əbülfəz bəy də, "böyük kənddir, o kənddə çox olmaşam; otur, otur" dedi, hətta zarafat da elədi: "Gördün yemək, daha nə demək?"

Onlarla bir masa arxasında oturmaq mənə verdiyi qürur hissi utancaqlıq hissimə qalib gəldi. Būruzə vermədən Rafiq müəllimlə Əbülfəz bəyi müşahidə edirdim. Rafiq müəllimlə Əbülfəz bəy Misir haqqında danışırıdılar. Sanki onların danışdıqlarını eşidibləmiş kimi birdən radioda o vaxtlar dəbdə olan "Binti şələbiyyə" mahnısı ifa olundu. Əbülfəz bəy o mahnı haqqında məlumat verməyə başladı: "Şələbiyyə vaxtilə İspaniyaya, indi isə Portuqaliyaya aid olan bir yerin adıdır. "Binti Şələbiyyə", yəni "Şələbiyyəli qız". "Ayunə ləvziyyə" isə

Türk dünyasının Elçibəyi

"badam gözlü" mənasındadır. Misirlilər sözlərin tərkibindəki "qaf" hərfini tələffüz etmirlər, diqqət edin, "bihibbik min əlbi, ya əlbi" deyir, yəni, "canım, səni ürəkdən sevirəm". Rafiq müəllim də Sudan ərəblərinin ləhcəsində türkçə sözlərdən danışdı: git, şavuş, kurek, şu ne, dibcək vs. Onun sözünə görə, sudanlılar undan hazırlanan dadlı yeməyə "şələbiyyə" deyirlər. Ola bilsin ki, "şələbiyyə"nin "şələbiyyə"yə çevrilmiş şəkildir bu söz. Əbülfəz bəy onunla razılaşırdı: - Yox, yox, bəy. "Şələbiyyə" ayrıdır, "şələbiyyə" ayrı.

Tarix müəllimi kimi tanıdığım Əbülfəz bəyin belə incəlikləri bilməsi məni sanki əfsunlamışdı. Nəyin bahasına olur-olsun o mahnının sözlərini tapıb əzbərləməyi, bacarsam "şələbiyyə"nin nə olduğunu öyrənməyi qərara aldım. Düşündüm ki, Əbülfəz bəy təkrar müraciət edə bilməyən üçün bu mənə yaxşı bir fürsət olar. Sağollaşdıq ayrılarkən mən o kafeni, sözün əsl mənasında, Əbülfəz bəyin heyranı olaraq tərk etdim.

Çox keçmədən mən "Binti şələbiyyə"nin sözlərini tapıb öyrənmiş, Əbülfəz bəyə müraciət etmək üçün öz "dəlil"imi də tapmışdım: "binti şələbiyyə" bəlkə, "çələbi qızı" deməkmiş, yəni "bəyzadə, bəy qızı"; ərəb dilində "ç" səsi olmadığından, "çələbi"yə "şələbi" deyirlər. "Binti şələbiyyə", yəni "zərif, gözəl qız".

Əbülfəz bəy də maraqla məni dinləmiş, gülümsəyər səslə "bu da

sizin variantınız olsun" demişdi. İkinci kursda oxuyanda Əbülfəz bəyi daha çox dinləmək imkanım olurdu. Lakin bə imkan uzun sürmədi. Yanvar ayının 15-də, biz "Partiya tarixi"ndən imtahan verəndə, Əbülfəz bəyin tutulması xəbəri ildırım sürəti ilə bütün universitetə yayıldı. Bu xəbər Əbülfəz bəyin tərəfdarı olan müəllimləri və onu seven tələbələri sarıstırmışdı. Hər bir söz deyirdi. Dekanlıqdan dərəcə davamiyyət jurnalını götürəndə yaşlı müəllimlərimizdən birinin deyindiyini eşitdim: "Yaxşı oldu ona, ağzına gələni danışdı. İndi gedib orda ağllanar".

Uzun müddət onu görə bilmədim. Hamı bir-birindən çəkiniirdi, söz soruşmağa qorxurdu. May ayının ortalarında Əbülfəz bəyin il yarım həbs cəzası aldığı xəbəri gəldi. Müəllimlik fəaliyyətinə də ömürlük qadağa qoyulduğunu öyrəndim. İllər beləcə keçdi.

Əbülfəz bəy həbsdən çıxdıqdan sonra Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının (AMEA) Əlyazmaları Fondunda (İstitutunda) işləməyə başlamışdı. Mən də təyinat müddəti üzrə işlədikdən sonra aspiranturaya daxil olmuşdum. Əbülfəz bəy dünyasını dəyişənədək mütəmadi olaraq onunla görüşmüş, söhbətlərini dinləmişəm. Sonralar bu səmiyyətimiz ailəvi münasibətə çevrilmişdi.

Əbülfəz Elçibəy çox istiqanlı, ailəcanlı, əxlaqlı, milli dəyərləri yüksək qiymətləndirən şəxsiyyət idi. Zahiri baxımdan sərt görü-

nüslü Bəyin çox kövrək və həssas qəlbi vardı. Bəzən, ən kiçik, önəmsiz kimi görünən hərəkət onu çox mütəəssir edirdi. Mənə şövqlə danışdı ki, Türkiyə Respublikasının SSRİ-dəki səfiri Vahid Halefoğlu (1919-2017) 1982-ci ildə Əlyazmalar Fonduna gələndə Füzulinin portretinin önündə durub məşhur "Məni candan usandırdı" qəzəlinin mətlə beytini deyəndə, akademik Həmid Araslı (1902 - 1983) da səfirin sözlərini "Mənə tə'n eyləyən qafil, səni görgəc utanmazmı?" misrası ilə tamamlayıb. Əbülfəz bəyə görə, bu mükəllimə siyasi bir mesajmış və Həmid müəllim türk səfiri müşayiət edən sovet rəsmilərini nəzərdə tutaraq bunu söyləyib.

Əbülfəz bəy özünəməxsus həyəcanla danışdı ki, 1967-ci ildə Türkiyənin Baş naziri Süleyman Dəmirəl Bakıya gələndə Bakıda "Bir dağ masalı" adlı türk filmi nümayiş etdirildi, camaat həmin filmin rus dilinə tərcümə olunmasına imkan vermirdi. Tanınmış türk müğənnisi Nəsrin Sipahi 1970-ci ildə Bakıda Yaşıl Teatrda konsert verəndə, konsertdəki yaşlı adamlar KQB-nin qorxusundan ona gül verə bilmirdilər, oradakı uşaqlar çöldən çiçək qoparıb türk müğənnisinə gətirdiklərində Nəsrin Sipahi "galiba, böyükler duvarı aşamıyorlar" söyləyib. Bəyin zənnincə, bu da bir siyasi replikaymış.

Bu bir danılmaz faktdır ki, Elçibəy aşırı bir Türkiyə heyranı idi. Hətta arada-sırada Azərbaycan və Anadolu türkçəsinin qarışığında poetikləşmiş ifadələr söyləməsi də vardı:

**"Səni işıq yaratmış
türkün yarı Çelebi,
Beni işıq hayranı-tıpkı
kelebek gibi..."**

və ya

**"Deniz gözlüm,
Tanrım sana kıymasın:
Ulusumun istəyi
var gözünde..."**

Elçibəy 1992-ci ildə Prezident kimi ilk səfərini də mehiz Türkiyəyə gerçəkləşdirmişdi. Özünün sözlərinə görə, orada torpağı öpmək üçün bir girəvə, münasib imkan axtarırmış. Gecə Çırağan otelindən çıxıb Mərmərə dənizinin sahilinə gəlir, onu qurudan, havadan və sudan mühafizə edən komandoslar da təlimat üzrə onun ətrafında canlı sədd çəkibləmiş. Bəy onlara "Sizə soyuq olacaq, sudan çıxın" desə də, onlar nə sudan çıxmışlar, nə də Bəylə danışmışlar.

Əbülfəz bəy alicənab şəxsiyyət idi. Onu tanıdığım 27 il müddətində hansısa bir adamın ünvanına nələyi söz və ya ifadə işlətdiyini heç eşitmədim. Onun haqqında "donos" yazmış, üzünə durmuş tələbələrindən də, müə-

lim həmkarlarından da (bir neçəsinin adını söyləmişdi), bir dəfə olsun, gileylənmədi. Haqqında ağlasığmaz iftiralar söyləyənlərə, böhən atanlara, təhqir yağdıranlara, söyüş söyənləri də heç qınamırdı: "onların da çörək pulu məni söyməkdən çıxır, ehtiyacın üzə qara olsun, neyləsinlər yazıqlar?"

Çox nikbin idi, hər şeyin bir zamana ehtiyacı olduğunu düşünürdü.

Bəyin qeyri-adi musiqi duyumu vardı. 19 mart 1984-cü ildə filarmoniyada yanaşı oturub Aşıqların IV qurultay iştirakçılarından konsertinə tamaşa edirdik. Aşıq Kamandar oxuyub qurtaranda, Əbülfəz bəy dedi ki "Düşünürdüm, görəsən, Tufarqanlı Abbas, Xəstə Qasım, Aşıq Ələsgər necə aşıq olublar, nə təhər oxuyublar? Aşıq Kamandar tanıyıandan sonra anladım ki, onlar Aşıq Kamandar kimi aşıq olublar". Fikrət Əmirovun musiqi bəstələrinin heyranı idi, Məmmədli Əliyəvin ifasında "Şeyx Sənan" əsərindəki kor ərəbin mahnısını dinləməkdən doymazdı. Təəssüflənirdi ki, Cavid Əfəndiyə bu musiqi əsərini eşitmək qismət olmadı.

Bəyin düşüncəsinə görə, bəstəkar E. Sabitoğlu'nun şair B. Vahabzadənin "Kəpənək" şeirinə bəstələdiyi mahnı çoxlarına şən, məzəli mahnı kimi görünərsə də, əslində, bu əsərdə dərin nisgil var, əlçatmaz platonik sevginin mümkünsüzlüyünün üzüntüsü gizləlib o qammalarda: "O zərif qanadlı kəpənək bir simvoldur. Onu tutsan, ölər, qəfəsdə də saxlaya bilməzsən, ancaq "əllərində izi qalar."

Arabir zarafatından da qalmazdı. Gülə-gülə deyirdi ki, ermənilər o böyüklükdəki ata "ci" deyirlər, amma zərif gülə isə "vart".

Əbülfəz bəy orta əsrlərə aid məxəzləri xüsusi şövq və diqqətlə araşdırırdı. Zarafatla deyirdi ki, latın və kiril əlifbasında yazılanları öncə oxuyursan, sonra başa düşürsən; ərəb əlifbası ilə yazılan mətni isə əvvəl başa düşüb, sonra oxumalısan, əks təqdirdə, "bərməla" (açıq, aydın) sözünü "bir molla", "qurbət"i (yaxınlıq)-Qərəbət, "kətəbə"ni (yazdı) - "kutub" (kitablar) və ya "kutibə" (yazıldı), "mələk" sözünü "mulk", "məlik" (hökmdar) və ya "milk" (ağ ləkə) şəklində oxuycaqsan. Müxtəlif dövrlərə aid fərqli xətt növlərində (siyaqət, riq'ə, şikəstə, divani, nəsx, nəstəliq, kufi, təliq, sülüs, reyhani, cəli v.s) yazılmış mənbələri oxumaq hövsələ, seriştə, fantaziya və bilik tələb edir. Əbülfəz bəyin belə yazıları oxumaqda qibtəediləcək qabiliyyəti vardı: Əbülfəz bəy, bütün insanlara, xüsusən də gənclərə qarşı çox sayqılı və həssas davranırdı.

(Ardı var)

İyirmi birinci əsrdə yaşayırıq - dünyada gedən dərin və geniş proseslər Yer kürəsinin İnsan yaşayan məkanlarına - sivil ölkələrinə "inteqrasiya" (söz latıncadır, tərcümədə "bərpa olunma" mənasını verir) səslənməkdədir: dövlətlərin təsərrüfatlarının obyektiv birləşməsinin şərtləndirir, mühüm məqsədi iqtisadi artım templərinin davamlılığına rəğmən əldə olunan resuslardan maksimum dərəcədə səmərəli istifadənin təmin olunmasıdır, daha dəqiq-ləşdirsək: inteqrasiyanın başlıca forması kimi, ölkə təsərrüfatının beynəlmiləlləşməsi nəticəsində onun dünya təsərrüfatının bir hissəsinə çevrilməsidir. Əlaməti kimi, iqtisadiyyat sahəsində ümumi siyasətin formalaşdırılması və reallaşdırılmasıdır. İnteqrasiyanın belə bir çoxgədişliliyi, musiqi dili ilə desək, polifonikliyi mədəniyyətə onun da bir atributu olan təhsilə və digər sferalara münəddir.

Allahverdi Eminov

Söhbətimdə birbaşa inteqrasiyanın konkret sahəsindən danışmaq, bu anlayışın yeni araşdırma obyektlərinə, insanın mövcudluq möcüzəsində yaranışında onun Kainatla - kosmosla (yunanca "bənzəyirəm" deməkdir) bağlılığı probleminə münasibətdir. İnsanın yaranma mənşəyindən danışılan tarixlərdə də bu varlığın həyatına Göyün (sinonimdir) təsiri vurğulanır. Yeni Göy qübbəsində, onun altında astralogiya elementləri başa düşülür. Şərqi ulu şairi Ömər Xəyyam (1048-1131) rübaisində bu məqamı təsvir etmişdir:

**Ey dördlə yeddinin məhsulu insan,
Bu dördlə yeddiddə nə qovrulursan.
Mey iç ki, min dəfə demişəm sənə,
Bir kərə getdinmi dönməzsən, insan.**

Şeirdə vurğulanan 4 ünsür: od, torpaq, hava və sudur, yeddi planet isə: Merkuri, Zöhrə, Mars, Yupiter, Saturn, Ay və Günəşdir. Məntiqə də, sənət baxımında da Kosmosla poetik təmas daha rahat, daha xoş ovqatla diqqətə gəlir, təbii bir sənət kimi yanaşırdı astrologiyaya. Məşhur Şərq alimi Nizami Ərzu Səmərqəndinin belə fikrini xatırlatmaq pis olmazdı: "Astrologiya qaydalarının mötəbər sənət olmasına baxmayaraq, onlara inanmaq olmaz, astronom

Kosmik pedaqogika: kamil insan axtarışı

onlara inanmamalıdır, onlar tərəfindən irəli sürülən hər bir fikir tələyin ixtiyarına verilməlidir".

Astrologiyaya şairin poetik münasibəti başqa bir yönümdür, lakin Şərqi Fərabisi, İbn Sina, Bəhmənyarı və b. bu elmə hörmətlə yanaşmışlar...

Ömər Xəyyamın daha bir rübaisi maraqlıdır: şairin fəlsəfi axtarışlarına tam uyğun gələn nöqtəyi - nəzəri əksini tapmışdır. Hətta düşünmək olar ki, bu rübai yuxardakı rübai ilə ziddiyyət yara-
dır:

**Nədir bu dünyanın malına həsrət,
Nə ömür əbədi olur, nə sərvət.
Birovuzdur ömrün, nəfəsin sənin,
Birovuzla birovu olmalı əlbəttə.**

Lakin bu paradoksalıq zahirən belə təsir oyadır: şair dolayısı ilə poetik biçimdə göstərir ki, hədudsuz aləmin, Kainatın, ümumi universumun mürekkəb qanunauyğunluqları - bəşəriyyətin kiçik bir hissəsinin idrak etdiyi - insan tələyinə təsir göstərir. Kosmos bütöv halda yalnız nəhəng dünyamızın bir hissəsidir. Ömər Xəyyam üçün Kosmos (səma) böyük, ucsuz - bucaqsız ənginlikdir, orada bir-birinə sığınan ulduzlar, planetlər və s. insan tələyinə təsir gücünə malikdirlər, bunun müqabilində insan ömrü son dərəcə qısa zaman kəsiyidir. İnsan Kosmosun qanunları haqqında cüzi məlumatlıdır, sirli aləmdən az bilir, səbəbi isə: Allah - Təalanın iradəsindən asılıdır. O, xalqların (insanların), döv-

lətlərin sirlərini Kainatın hərəkət ritmində gizlətməmişdir. Məchulluq və Sonsuzluq bizim əbədi qonşumuzdur, yol yoldaşımızdır, idrakımız məxfi olaraq daima özünə qərribə kölgəsini öz üzünə atır.

Kosmosun belə diqqətdə dayanması öləri hissin, intellektin axtarışı deyildir, problem dünyanın dərk olunub olunmaması məsələsinə gəlib çıxırdı. Məsələn, Ömər Xəyyamın "Mövcudluğun ümumiliyi haqqında risalə" fəlsəfi traktatında o ideyanı irəli sürür: bil, qadir Allahdan başqa bütün mövcud şeylər eyni növlərdəndir, bütün bunlar substansiya, mahiyyət şeylərin dəyişməsi mənasında başa düşülməlidir və iki növə ayrılır: cisimani, mütləq (mənevî). Substansiya mənevî və maddi əsasla ayrılır ki, onların köməyiylə kainatın əhatə etdiyi Dünyanın, eləcə də "ümumi varlığın" təsvirini vermək mümkündür. "Ümumi"nin bir növü bölünəndir, digər növü isə bölünməzdir, birincisi cisimdir, ikincisi mütləqdir. "Mütləq"in özü də ikili səciyyəlidir: idrak və ruhdur, ayrılmaz vəhdət yaradır: "Hər cür idrak üçün ruh mövcuddur, ona görə ki, idrak ruhsuz, ruh idraksız olmur" tezi ortaya çıxır. Ümumi idraka gələndə hissləri sonsuzdur. Məsələn, birinci idrak yaradıcı təbiətdir, ikincisi, yüksək səma hakimidir, üçüncüsü, Kainatdakı (Kosmosdakı) ənginliklərin hakimidir və s. Bütünlüklə idrak Kosmosu özündə ehtiva edir.

Bu, bizdən uzaq, əlçatmaz

Kosmosla bağlıdır, Dünya daima hərəkətdədir, bunu təsdiq edən İnsan idrakıdır və insan düşüncələrinə laqeyd deyil, İnsan yaşayır və Kosmosda öz izini axtarır, sevgi ilə idrak bir-birindən qarşılıqlı surətdə asılıdır. Ö.Xəyyam yazır ki, biz danışarkən can fəaliyyətilə səmanı hərəkətə gətirir, idrak isə canı sevgi ilə hərəkət etdirir və deyir ki, can idraka bənzəyir, ona çatmaq istəyir; beləliklə, canın və idrakın əlaqəsi səma hərəkətinin səbəbidir. Bu baxımdan və digər səbəblərdən yanaşanda "ümumi varlıq" əbədidir, yaşadığı idrakdan, ümumi ruhdan və ümumi cisimdən ibarətdir: "İdrakın nəticəsi candır, canın nəticəsi isə göyüdü, göyün nəticəsi ana cisimlərdir, bunların da nəticəsi yaranan cisimlərdir, bu proses zəncirvari qayda adlanır". Varlığın dərkinin insan davranışına, onun axtarış qabiliyyətinə gətirən, bununla da "yaşamaq sənəti"ni özündə əsaslandırılan elm pedaqogikadır. Pedaqogika insanın əbədi yaşaması üçün "təbiyə" anlamını mütləqləşdirir: əgər bəşər nəslə "məhv etmək", "öldürmək", "külli aləmə od vurmaq" kimi anti həyat ruhunda təbiyə alsaydı, bu günümüz olmazdı, dilsiz canlılar da məhvə məruz qalardı. Ali şüurun yaranmasına bəlkə də milyon illər lazım gələrdi. Təbiyə və onun meyvəsi olan intellekt mikro və makro Kosmosa laqeyd olmamışdır, bu gün isə inteqrasiya insan idrakını Kosmosun öyrənilməsinə istiq-

mətləndirir, Yer insanı ilə Kosmos varlıqlarının mövcudluğuna şübhə etmir və biganə qalmır. Ömər Xəyyam yazır: "İnsan yalnız o zaman kamil ola bilər o, bu "zəncirvari qayda"nı qəbul etsin və bilsin - pərvərdigarın bütün yaratdıqları göy cisimləri, əsas cisimlər və yaranan cisimlər onun mövcudluğunun səbəbləri olub, lakin onunla eyni deyillər, çünki o qüdrəti böyük olanla eynidir". Ö.Xəyyam insanı xudavəndi - aləmlə, Kainatın əzəli başlanğıcı ilə Mütləqlə bərabər tutur. Mütləqin idrakı üçün şey göstərməyi kamil insanın mühüm xüsusiyyəti hesab edir. Məgər pedaqogika "Kamil insan yetişdirmək" konsepsiyasını əsrlərlə elmin, habelə cəmiyyətin qarşısına qoymamışmı: İnsan bilməyə borcludur ki, onun ağılı və ruhu ümumi id-

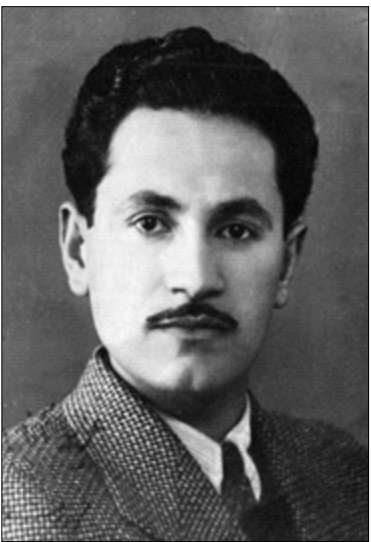
rakla, ruhla bərabərdir, yerdə qalanlarsa ona yad olduğu kimi, o da onlara yad mövqedə dayanır. Ömər Xəyyam idrak prosesində ağılın, qəlbin və cismnin nisbəti haqqında irəli sürdüyü mülahizədə göstərir ki, idrak dərk olunanın qavranılmasında müstəqildir, ruh isə dərk olunan həqiqətin başa düşülməsində idraka ehtiyaclıdır. Ruhun mühüm xüsusiyyətləri: məğrurluq və əzəmətlilik idraka bənzər, sübut kimi ruh başa düşülərkən idraka həsəd aparmır, ona görə ki, ruha görə, onda idraka nisbətən anlamaqda daha çox qabiliyyət mövcuddur, lakin bu başa düşülmə təxminidir, tam həqiqi deyil, kortəbii şəkildədir, özünü hisslərdə bürüzə verir və yazır: "Beləliklə, cismə nisbətən layiqli olan ruh şübhələrdən sığorta olunmur, cisim isə həmişə şübhəyə malikdir". Bəli, ruh insan şəxsiyyətinin ümumi strukturunu formalaşdırır, daim şübhənilən cisim, şübhələrdən azad olmayan ruh, idrak hər cür şübhələri o halda aradan qaldırır - O, Mütləqə bənzəsin. Belə ki, ümumi Ruh xüsusiyyəti can verir, Göy (kosmos, kainat) doğulan ünsürləri və xüsusi hadisə - insana anadangəlmə ünsürləri verir. Xəyyama görə, insanın əxlaq - davranış keyfiyyətini həm ruh, həm Göy (səma), həm də ünsürlər verdiyi üçün, habelə anadangəlmə olduğuna görə insanın varlığı - özü haqqında fikri başqa şeylərə nisbətən çoxdur.

(Ardı var)

Bəşər övladının hürriyyət və istiqlal

Ənuşirəvan İbrahimi qanunları və Firidun İbrahimi Anayasası!

Fədakarlığınız nəticəsiz qalmayıb. Məsləkinizlə, mübarizə əzminiz və şəhadətinizlə yandırıdığınız milli azadlıq məşəli bu gün sizin yolunuzu davam etdirən milyonlarla türk ərənlərinin ürəyində alovlanaraq azadlıq yoluna nur saçmaqla türkün milli azadlığını addım-addım yaxınlaşdırır.

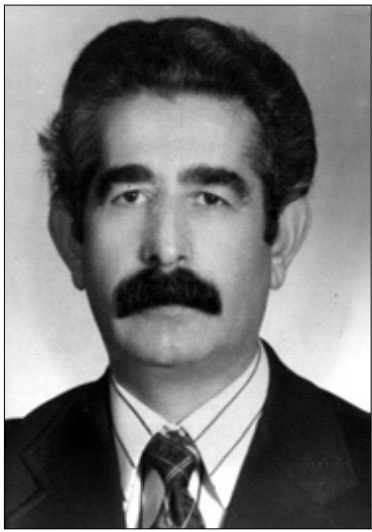

Firidun Qəni oğlu İbrahimi

21.11.1918-ci ildə Cənubi Azərbaycanın Astara şəhərində milli azadlıq hərəkatının fəal üzvlərindən biri olan Qəni Mirzə Ağabala oğlunun ailəsində anadan olub. Hələ gənclik illərində Tehran universitetinin hüquq fakültəsində oxuduğu zaman milli ruhlu azadlıq mübarizi kimi yetişir. Təhsilini başa vurduqdan sonra ona İranın müxtəlif şəhərlərində səmballı vəzifələr təklif etsələr də, o bunlardan imtina edib Təbrizə gələrək Seyid Cəfər Pişəverinin başçılıq etdiyi 21 Azər hərəkatına qoşularaq qısa bir müddətdə hərəkatın mətin, dönməz və önəmli şəxsiyyətlərindən birinə çevrilir. O Azərbaycan Demokrat Fırqəsinin, Milli Məclisinin, Milli Hökumətinin qurulması və fəaliyyətində fəal iştirak edir. F.İbrahimi Cənubi Azərbaycan Demokratik Respublikası qurulduğu 12.11.1945-ci il tarixindən, respublikanın süqut etdiyi 12.12.1946-cı il tarixinə qədər respublikanın Baş Prokuroru olub. Respublika ingilislərin dəstəklədiyi şah qoşunları ilə qeyri-bərabər müharibədə süqut etdiyi vaxt hökumət üzvlərinin (S.C.Pişəveri və M.Bağırzadə (Biriya) istisna olmaqla) və səhra komandirlərinin əksəriyyətinin Sovet Azərbaycanına mühacirət etməsinə baxmayaraq nəinki Cənubi Azərbaycanı, hətta Təbrizi belə tərk

etmir. Vətəndə qalıb düşmənlə son nəfəsə qədər mübarizə aparmağa üstünlük verərək bu addımını belə əsaslandırır: - "Xalqı bu mübarizəyə biz cəlb etmişik. Onları yalnız qoymağa haqqımız yoxdur. Onların yanında qalıb ölmək, qaçmaqdan və vətəni tərk etməkdən daha yaxşıdır".

Məsləkdaşları ilə birlikdə düşmənin mühasirəsində Cənubi Azərbaycan Demokrat Fırqəsinin binasında barrikada qurub 34 saat düşmənlə döyüşən F.İbrahimi düşmənin əlinə keçmiş, altı ay Təbrizin və Tehranın zindanlarında işgəncəyə məruz qoyulduqdan sonra belə, əyə, sindıra bilmədikləri, 22.05.1947-ci ildə dara çəkilən Azərbaycanın Baş Prokurorununun Təbrizdə "Ağalı" (bugünkü "İmamıyyə") qəbristanlığındakı məzarı bu gün də İrandakı bütün milli şüuru olan türklərin müqəddəs ziyarətگاهی, and yeridir.

Ənuşirəvan Qəni oğlu İbrahimi

12.05.1926-cı ildə Cənubi Azərbaycanın Astara şəhərində milli azadlıq hərəkatının fəal üzvlərindən biri olan Qəni Mirzə Ağabala oğlunun ailəsində anadan olub. O ibtidai təhsilini Astara şəhərində başlasa da, atasının Nəhavəndə sürgün olunması səbəbindən ibtidai təhsilini də orada davam etdirir. Cənubi Azərbaycanda Demokratik Respublika qurulduqdan

sonra Ə.İbrahimi Təbrizə gələrək orada təsis edilmiş polis məktəbində təhsilini davam etdirir. Milli hökumət süqut etdikdə böyük qardaşı, Milli Hökumətin baş prokuroru Firidun İbrahimi onu çağıraraq təcili Astaraya gedərək bacılarının Sovet İttifaqına mühacirət etməsinin qarşısını almağı tapşırır. Bu zaman bütün Cənubi Azərbaycanda

etdiyi zaman Ə.İbrahimi Təbrizdə idi və çox asanlıqla mühacirət edə bilirdi. Lakin o qardaşı kimi son nəfəsinədək mübarizə etməkdə qərarlı idi. O Tehrana gedir və Mərkəzi Komitənin digər üzvləri ilə birlikdə həbs edilərək 13.09.1987-ci ildə Tehrandə, "Evin" zindanında edam edilir. Tehranın şərq hissəsində "Xəvəran" (keçmiş

Bu gün İran adlanan coğrafiyada 1370 il öncə ərəb işğalçılarını məğlub edib 1925-ci ilə qədər, yəni, 1274 il ərzində bu ərazidə böyük bir imperiya quran türk xanədanlarından Əhməd şah Qacarı ingilislərin köməyi ilə hərbi çevriliş edib hakimiyyətə sahib olan fars şovinisti Rza Pəhləvi İranda türk dilini, türk mədəniyyətini, tədrisini, mətbuatını qadağan edərək bu coğrafiyada öz milli ərazilərində yaşayan bütün türkləri assimilyasiya edərək farslaşdırmaq siyasəti yeridib.

can geniş zindana çevrilmiş, Tehran hökumətinin polis və hərbi qüvvələri yaşayış məntəqələrini, əsas yolları və Şimali Azərbaycanla sərhədləri güclü nəzarətə götürmüşdü. Astara çayı boyundakı sıldırıma çatdıqda təqib edildiyini görüb özünü aşağı ataraq qarlı sıldırımdan sürüşüb çayın kənarına düşən kimi qarşısında iki silahlı sərhəd keşikçisini görür. Məcburən Şimali Azərbaycanda qalmalı olur. Burada ali təhsil və alimlik dərəcəsi alır. Burada Azərbaycan Demokrat Fırqəsinin müxtəlif rəhbər vəzifələrində çalışır. 1978-79-cu ildə şahlıq rejimi devrildikdən sonra vətənə qayıdaraq Təbrizdə İran Xalq Partiyasının Azərbaycan yerli təşkilatının - Azərbaycan Demokrat Fırqəsinin katibi olaraq fəaliyyətə başlayır. Öz şəxsi keyfiyyətlərinə görə çox qısa zamanda xalq arasında böyük nüfuz sahibi olur. O, qardaşı Firudinə məzarı önündə duraraq söyləyir: "Əziz qardaşım! Böyük ustadım! Mən bütün bu illər boyu sənə birlikdə yaşamışam və mənə öyrətdiyin hər şeyə əməl etmişəm. Sənə qovuşmaq üçün də yolunu davam etdirirəm". Ruhulla Xomeyninin şovinist molla rejimi mütərəqqi siyasi qüvvələrə qarşı terror elan

Misgerabad) qəbristanlığında dəfn edilib.

Bu gün İran adlanan coğrafiyada 1370 il öncə ərəb işğalçılarını məğlub edib 1925-ci ilə qədər, yəni, 1274 il ərzində bu ərazidə böyük bir imperiya quran türk xanədanlarından Əhməd şah Qacarı ingilislərin köməyi ilə hərbi çevriliş edib hakimiyyətə sahib olan fars şovinisti Rza Pəhləvi İranda türk dilini, türk mədəniyyətini, tədrisini, mətbuatını qadağan edərək bu coğrafiyada öz milli ərazilərində yaşayan bütün türkləri assimilyasiya edərək farslaşdırmaq siyasəti yeridib. Pəhləvilər 53 illik hakimiyyəti dövründə öz təbii milli hüquqlarını tələb edən milyonlarla türk aydınlarını, mübarizlərini qətlə yetirib, zindanlarda çürüdü. Pəhləvilərin zülmündən cana doyan xalqı islam dini, şiəlik nağılları ilə aldadaaraq hakimiyyətə gələn Ruhulla Xomeyninin qurduğu islam rejimi şahlıq rejimindən daha qəddarlıq və hiyləgərliklə türkləri məhv edir, dilinə, mədəniyyətinə, tədrisinə və s. daha sərt qadağalar qoyur. Bu molla rejimi bir tərəfdən polis, məhkəmə, hərbi zor vasitəsilə türkləri, eləcə də başqa millətləri fiziki məhvə düşür edir, digər tərəfdən isə onların zehinlərini din ilə qan-

dallayaraq onları mənəvi əsarəti altına alır. Məhz din vasitəsilə başqa millətlərin milli ruhunu, milli məniyyətini və şəxsi azadlıq hisslərini, düşüncələrini boğmağa çalışırlar.

Hamiya məlumdur ki, insanın inzibati azadlığının reallaşdırılmasının əsası onun iqtisadi azadlığıdır. Bu gün Tehranın molla rejimi İran əhalisini, xüsusilə türk əhalini dilənçi halına gətirmək hesabına təkə Suriyada Bəşər Əsədin hakimiyyətə qalmasına ildə 8 (səkkiz) milyard ABŞ dolları xərcləyir. Əgər İranın ərəb ölkələrində böyük silahlı birləşmələr saxladığını, Ermənistanı kömək üçün milyardlarla dollar xərclədiyini, Türkiyə və Azərbaycan dövlətinə qarşı tərribat qrupları yaradaraq maliyyələşdirilməsi, İranda məmurların büdcəni oğurlaması, rüşvətxorluq və s. nəzərə alsaq molla rejiminin İranda yaşayan millətlərə düşünlümlü şəkildə hərtərəfli divan tutduğu məlum olur. Bəşər övladı ancaq elmə sarılmaqla, öz azadlığı uğrunda mübarizəni elmi əsaslarla qurduğu zaman azad ola bilər. Məhz bu baxımdan mən - Şapur Qasimi məzmununu kəşf etdiyim və İranda türk milli azadlıq mübarizəsinin öndərlərindən olan Ənuşirəvan Qəni oğlu İbrahiminin şərəfinə "obyektiv Mülkiyyət, Bölgü və Əmək Haqqının Ənuşirəvan qanunları" adlandırdığım qanunlar əsasında məşhur hüquqşünas Məmmədخان Əzizxanlı ilə birlikdə hazırlayaraq 1945-46-cı illərdə Cənubi Azərbaycan Demokratik Respublikasında Seyid Cəfər Pişəverinin başçılıq etdiyi hökumətin Baş Prokuroru olmuş. Firidun Qəni oğlu İbrahiminin şərəfinə "Turan dövlətinin Firidun İbrahimi Anayasası" adlandırdığımız Anayasanın qısa şərhini və bəzi müddəalarını İran adlanan coğrafiyadakı insnalara ünvanlayıram. Bu qanunların və Anayasanın məzmunu nəinki türk millətinə İran coğrafiyasında azad olaraq böyük Turanın tərkib hissəsinə çevrilməyə, eləcə də digər millətlərə azad yaşamağın yollarını göstərəcək, bizim milli azadlıq mübarizəmizin nəticəsi olaraq hökmən azadlıq günəşi doğacaq.

(Ardı var)

Şapur QASIMI

Mövzu və dramaturji xətt baxımından Cəfər Cabbarlının "Solğun çiçəklər" pyesinin ideyası, məqsədi, hadisələrlə zənginliyi ondan nisbətən əvvəl yazılmış "Vəfalı Səriyyə" dramına çox yaxındır. Lakin "Solğun çiçəklər"dəki obrazlar arasındakı münasibət və konflikt daha real və dərinidir.

İmran AXUNDOV,
fəlsəfə doktoru

Çimnazın (Səriyyənin anası) dayısı olan nadan Həmzə öz oğlu ilə Səriyyənin evləndirilməsi səbəbi aydın olmadığı halda, Gülnisə qızı Pəri ilə Bəhrəmi evləndirmək istəyinin səbəbi məlumdur. Bunu Gülnisənin nadanlılığı ilə izah etmək düzgün olmaz. "Solğun çiçəklər"də əsas səbəb nəfsin hakim olmasıdır.

Şuşa Dövlət Musiqili Dram Teatrında Lalə Şirinovanın quruluşunda və Valeh Məmmədovun tərtibatında səhnəyə qoyulmuş "Solğun çiçəklər" pyesi, zənnimcə, uğurlu tamaşalardan biridir.

Tamaşanın baş qəhrəman obrazı olan Bəhram rolunu aktyor Rasəf Mehdiyev ustalıqla ifa edir. Ümumiyyətlə, bu tamaşanı Rasəfin tamaşası adlandırmaq olar. Aktyor obrazı əvvəldən finala qədər məntiqi ardıcılıqla aparır.

Bəhram - R.Mehdiyev milyonlara aludə olub, məhvə doğru irəlilədikcə sarsılır, bu sarsılmadan sirkələnir və ayrılır. Bu ayrılma ağır nəticə verərək Saranın (Günəl İmanova) ölümünə səbəb olur.

Rasəf Mehdiyev Bəhram obrazı üçün sadə və təbii ifadə vasitələrindən istifadə edərək canlı və inandırıcı, tamaşaçı yaddaşına nüfuz edən obraz yaratmağa müvəffəq olur. Onun təmiz, pak xasiyyətə malik olan Bəhrəmi, tamaşaçıların gözü qarşısında getdikcə pozulur və alçalır. Bəhram obraz olaraq öz çirkin xislətini özü hiss edir, anbaan artırır və qarşısını ala bilmir.

Bəhram - R.Mehdiyev Sara ilə olan həqiqi və Pəri ilə olan saxta məhəbbəti rəngarəng boyalarla təqdim edə bildi. Aktyor bütün bunları nikbin və həm də bədbin boyalar ilə ifa etdi. Onun Sara ilə olan mə-

Solmayan "Solğun çiçəklər" Şuşa Teatrında

həbbət səhnələrində nə qədər incə, yumşaq, gənclik tərəvəti ilə zəngin, təmiz mənəviyyatın ifadəsi duyulurdusa, Pəri (Təranə Əliyeva) ilə olan səhnələrdə məhəbbətin arxasında maddiyyatın dayandığı hiss olunurdu.

Aktyorun Saranın ölümünü bildikdən sonrakı fəryadı uzun müddət tamaşaçıların qulağında səslənməlidir. Bu səs təkcə Bəhrəmin - Rasəfin deyil, o zaman ki, haqq-ədələtsizliyə bir protestdir.

Bəhram - R.Mehdiyevin finalı xüsusi ilə mükəmməldir. O, əmisi qızı Saraya etdiyi xəyanətin əvəzini peşəkarlıqla

Pəriyə göstərdi və onu həyatına son qoydu.

Mən Azərbaycan teatrında çox Bəhramlar görmüşəm, tam əminliklə deyə bilərəm ki, Rasəf Mehdiyevin ifa etdiyi Bəhram ən yaxşılarından biridir.

Tamaşada ikinci əsas obraz Saradır ki, hadisələr onun başına gələn faciələr ilə birlikdə cərəyan edir.

Günəl İmanovanın ifa etdiyi Sara Cəfər Cabbarlının ilk bədii uğurlu obrazlarından ən mükəmməldir. G. İmanovanın ifa etdiyi Sara nəcib xüsusiyyətlərə malik olan, var-dövlətə nifrət edən bir obrazdır. Aktrisa öz qəhrəmanını həqiqi məhəb-

bətlə sevir və obrazın açılması üçün təbii boyalardan dürüst istifadə edə bilir. O, Saranın ətrafında baş verən rəzaleti dəqiq açıb göstərərək, obrazın dramatizmini öz ifası ilə daha da təsirləndirir.

Tamaşanın əvvəlində bəxtiyarlığına hamını şərək etməyə istəyən Sara - İmanova bəslədiyi güllər arasında daha da tərəvətli görünür. Lakin mənfur zəmanə onun bu tərəvətinə son qoyur, nəticə faciə

Əliyeva özünün ətrafındakı insanları (Əbdül-Zahid Mehdiyev) əzməkdən, alçalmaqdan həzz alır. Onu üçün müqəddəs heç nə yoxdur. Hər şeyə pulun, varın, dövlətin gözü ilə baxır. Və bu da onun faciəsinə gətirib çıxarır. Pəri-T. Əliyeva ölüm səhnəsi inandırıcıdır, təbiidir. Yəni tamaşaçı ölümdən əvvəl ki, canvermə mərhələsini və ölümü aktrisanın ifasında görə bilir.

Tamaşanın ikinci mənfə qə-

ilə sona çatır. Ancaq yaxşılıq görən və yaxşılıq edən Sara-İmanova bitkidən tutmuş insana kimi hətta analığı Gülnisəyə, bacısı Pəriyə (Xanirə İsgəndərova) qarşıda sadə və mehribandır.

Günəl İmanovanın ifasında təsirli səhnələr çoxdur. Xüsusən son ölüm səhnəsi həm aktyor ifası baxımından, həm də rejissor yozumuna görə maraqlı və tutarlıdır. Onun kəlağaydan çıxıb, ruh kimi aralanması və kəlağayını Saranın cəsədi ilə əvəz olunması mənə elə gəlir ki, rejissorun uğurlu tapıntısıdır. Bəhram-Rasəfin ifasında ki, peşəkarlıq nəticəsində tamaşaçı həqiqətən kəlağayını Saranın meyidi kimi qəbul edir. Bu rejissor Lalə Şirinovanın, həm də Rasəf Mehdiyevin müvəffəqiyyəti sayıla bilər.

Son anına qədər əmisi oğluna sadıq qalan Sara-İmanova ölüm yatağında olarkən mirasının dörd yere bölünməsinə vəsiyyət edərkən Bəhrəminə yaddan çıxarmır.

Bu tamaşada iki mənfə qadın obrazı Pəri və Gülnisə.

Təranə Əliyevanın ifa etdiyi bu mənfə personaj uğurlu alınıb. Aktrisa Pərinin pozulmuş mənəviyyatını, itirilmiş insanlıq simasını tünd boyalarla göstərməyə nail ola bilmişdi. Pəri-

din obrazı Gülnisədir ki, C. Cabbarlı bu obrazı o dövrün ictimai həyatını diqqətlə müşahidə edərək qələmə almışdı.

Azərbaycan teatr tarixində Gülnisənin Məziyə Davudova, Mirvari Novruzova kimi mükəmməl ifaçıları olub. Xanirə İsgəndərova Gülnisə obrazını yaxşı ifa edir. Onun bu obraza bir aktrisa kimi səhnə həyatı verməsinə gücü və imkanı çatır. Gülnisə - X.İsgəndərova sərt, qəddar, rəhimsiz, inadından dönməyən, istəyini həyata keçirməyə çalışan qəddar bir qadındır.

Aktrisanın ifasında Gülnisə milyonlara, mala-mülkə sahib olsun deyə öz doğma insanlarının həyatına son doymağa hazır olan qəddar qadın obrazını yaratmağı bacardı. Bütün insanlığını, insafını itirən Gülnisə-İsgəndərova sonda qızı Pərinə də itirir.

Tamaşada Əbdül rolunu ifa edən Zahid Mehdiyevin ifasında səmimi hisslər çox idi. Tamaşada bu obraz xeyli ixtisar olunduğundan aktyor da Əbdülün tamaşaçılara çatdırılmasında çətinlik çəkirdi.

Beləliklə, Cəfər Cabbarlının on altı yaşında qələmə aldığı "Solğun çiçəklər" pyesi Şuşa Dövlət Musiqili Dram Teatrının quruluşunda göstərilən uğurlu tamaşalarda biridir.

